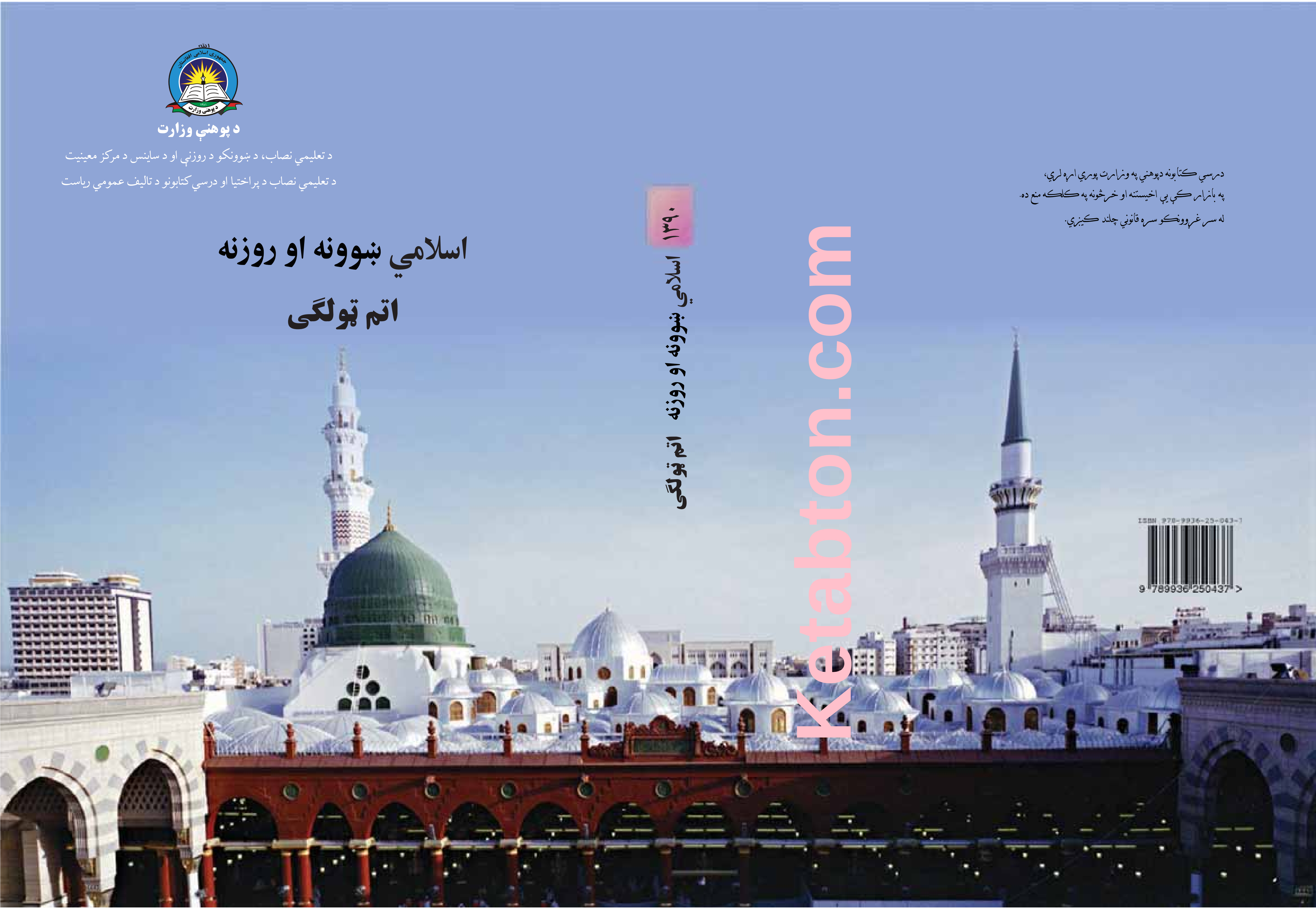

د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف عمومي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

۱۳۹۰ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگی

Ketabton.com

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.
له سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

ISBN 978-9936-25-043-7

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوالان:

نعمت الله محمودي.

حبیب الله فوزي.

مولوي عبد الصبور عربي.

فضل الله نیازی

رقیب الله ابراهیمي.

علمی او مسلکی اډیټوران:

- دکتور محمد یوسف نیازی
- نورالله صافی
- محمد آصف کوچی
- فیض محمد عثمانی
- قیام الدین کشاف

د دیني، سیاسي او فرهنګي کمیټه:

دکتور محمد یوسف نیازي

حبیب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمېټه:

ـ دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین.

ـ دکتور شېرعلي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول.

ـ د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

کمپوز:

رقیب الله ابراهیمي

ډیزاین:

عنایت الله غفاری

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پر له پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤوليت په ريښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، دوطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده ورانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

لومړی لوست	د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت	۱
دویم لوست	په پلورلو کې رښتیا ویل	۵
دریم لوست	د ګاونډي حقوق	۹
څلورم لوست	ګاونډي ته د تکلیف رسولو ګناه	۱۲
پنځم لوست	کینه لویه ګناه ده	۱۵
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	۱۸
اووم لوست	د مور حق	۲۱
اتم لوست	په اسلامي شریعت کې معاملات	۲٤
نهم لوست	د بیعې فقهي اصطلاحات	۲٦
لسم لوست	د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	۲۸
یوولسم لوست	د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	۳۱
دولسم لوست	بیعه	۳۳
دیارلسم لوست	د بیعې شرطونه	۳۵
څوارلسم لوست	د بیعې ډولونه	۳۹
پنځه لسم لوست	د بیعې د ډولونو دوام	٤۱
شپاړلسم لوست	خیار شرط (د خیار شرط تعریف او احکام ئې)	٤۳
اوولسم لوست	خیار رؤیت	٤٥
اتلسم لوست	خیار عیب	٤۷
نولسم لوست	منعه شوې بیعې (باطله بیعه)	٤۹
شلم لوست	ښکاره بلنه	۵۱
یوویشتم لوست	د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول	۵٤
دوه ویشتم لوست	د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی	۵۷
درویشتم لوست	ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیږدول	۵۹
څلرویشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	٦۲
پنځه ویشتم لوست	د حبشې د مهاجرینو پر خلاف د قریشو دسیسه	٦۵
شپږویشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوویشتم لوست	د عمرﷺ مسلمانیدل	۷۱
اته ویشتم لوست	هر اړخیز پرېکون	۷۵
نهه ویشتم لوست	د غم کال (عام الحزن)	۷۹
دېرشم لوست	طایف ته د رسول اللهﷺ د سفر تفصیل	۸۱
یو دېرشم لوست	د عقبې لومړنۍ بیعت	۸۵
دوه دېرشم لوست	د عقبې دویم بیعت	۸۹
دري دېرشم لوست	ظلم تورتم او تیارې دي	۹۳
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضیلت	۹۵
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	۹۸
شپږدېرشم لوست	بدخویونه	۱۰۱
اوه دېرشم لوست	د تېر لوست د حدیث شریف پاتې برخه	۱۰۵
اته دېرشم لوست	نیشه یي توکي	۱۰۷
نهه دېرشم لوست	فاسده بیعه	۱۱۰
څلوېښتم لوست	مکروهه بیعه	۱۱۲
یو څلوېښتم لوست	اقاله	۱۱۵
دوه څلوېښتم لوست	د مرابحې بیعه	۱۱۷
درې څلوېشتم لوست	د تولیې بیعه	۱۱۹
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	۱۲۱
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	۱۲۳
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بیعه	۱۲۶
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بیعه	۱۲۸
اته څلوېښتم لوست	رهن (ګروي)	۱۳۱
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	۱۳٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

د ونو کېنولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ» متفق علیه

د راوي پېژندنه:

د دې حدیث شریف د راوي نوم حضرت انس رضی الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پیغمبر ﷺ په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پیغمبر ﷺ خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدینو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پیغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم ﷺ څخه زيات احاديث راويت کړي دي. نوموړي د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. يَغْرِسُ:	وني کېنوي
۲. غَرْسًا:	کېنول
۳. يَزْرَعُ:	کښت کري
٤. طَيْرٌ:	الوتونکی مرغه
٥. بَهِيمَةٌ:	څاروی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: څوک چې ونې کینوي او یا کښت وکړي او بیا له دغې ونې او کښت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په ریښتیا چې دغه ټول ورته صدقه ګرځي او ثواب یې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو ژوند کرهنې او زراعت پورې تړلی دی، او بې له شکه هر ډول کرهنه او زراعت د انسان په پاینښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه اوزرغونوي، ضرر رسونکي ګازونه لکه کاربن دای اکساید جذبوی او اکسیجن تولیدوي.

هر ډول میوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکیلې له لارې په لاس راځي کرکیلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازموګټو پورته کولو په نړۍ کې بې شمیره تمدونونه زیږولي دي.

او نن هم چې کومو هېوادونو کرهنې او مالدارۍ ته شا کړې د لوږې له خطر او د ژوند د چاپریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له ګواښ سره مخامخ دي څرنګه چې کرنه او د فضا شینوالی د تمدن له اړینو بیلګو څخه دي نولدې امله د پیغمبرﷺ په تعلیماتو کې ځانګړی مقام لري.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډلیزه توګه د ونو کښینولو د ګټو په اړه بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف ګټې:

۱. د چاپېریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېریال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکښو د ژوندکولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانګړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالګیو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانګړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه یې وربانديې ټینګار کړی دی.

۳. د کرنې اهمیت: کرنه د ژوند د تامین او د لوږې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلګه ده ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانګړې دستورونه ورکړې تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندګانو ته نه بلکه ټولو ساکښو ته ورسیږي او لدې لارې د ثواب مستحق وګرځي.

۵. د غذایي توکو برابرول ثواب لري: څرنګه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدارنګه د یو الوتونکي او یا ژوي له پاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، کرونکي لپاره به یې ثواب وي.

فعالیت

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. د حدیث شریف راوي معرفي کړئ.

۲. د حدیث شریف لنډه معنا بیان کړئ.

۳. د حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

۱. د غه حدیث له معنا سره حفظ کړئ.

۲. د چاپېریال خرابولو د ضررونو په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست

په پلورلو کې رښتیا ویل

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَّنَهُ صَاحِبُهُ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَإِذَا طَعَامٌ رَدِيءٌ فَقَالَ ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حدیث شریف راوي عبدالله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قریشو له قبیلې څخه دی. په کوچنیوالي کې یې ایمان راوړ او له خپل پلار سره یې مدینې منورې ته هجرت وکړ د فقهاو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

۱.	حَسَّنَهُ:	ښائسته کړی یې و
۲.	رَدِيءٌ:	خراب
۳.	بِعْ:	وپلوره
٤.	فَمَنْ غَشَّنَا:	څوک چې له موږ سره دوکه وکړي
٥.	فَلَيْسَ مِنَّا:	له موږ څخه نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

د عبدالله ابن عمرؓ څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبرﷺ د غلې د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبرﷺ خپل لاس مبارک ورلاندې کړ ویې لیدل چې لمدې اوخرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بیله او خرابه بیله وپلوره او پوه شه چې څوک مونږ ته دوکه راکوي له مونږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناوړو خویونو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جګړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي.

د وګړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالي به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې ګران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منۍ له تشویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د بازار کنترول**: لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدي چې د چل، دوکې او فریب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتیا**: هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل**: اسلام چې د عدالت، انصاف، ریښتینولۍ او امانتدارۍ دین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنیو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. **پر شفافیت او ریښتینولۍ ولاړ اقتصاد**:

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لورى چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي د دوکې او فریب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. د عبدالله ابن عمرؓ ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.
۲. دوکه په ټولنه کې کومې ناوړه پایلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.
۳. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګټې ولیکئ.
۴. لاندې کلمې معنا کړئ.
أ. حَسَّنَهُ
ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ
ج. فَمَنْ غَشَّنَا

کورنۍ دنده

۱. د غه عبارت حفظ کړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)
۲. د لاندې عنوانونو څخه یو عنوان غوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي:
آ- په معاملو کې د فریبکارۍ ضررونه.
ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.
ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم لوست

د ګاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. مَازَالَ: تل.
٢. الْجَار: ګاونډی
٣. ظَنَنْتُ: ګومان مې وکړ.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر صلی الله عليه وسلم وفرمايل: تل به جبرئيل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د ګاونډي په هکله توصيه کوله تردې چې ما فکر وکړ چې په ميراث کې به ورته برخه ورکړي (يعنې د يو چا له مړينې وروسته به يې ګاونډی هم د نورو وارثانو په څېر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سربېره د ګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري د دغو اړیکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زیاته اغیزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زمونږ پر شاوخوا را ټولیږي هغه ګاونډیان دي: که د چا اړیکې د خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي له ډېرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضایلو څخه به ګټه اخلي.

او د ګاونډیانو سره د اړیکو د خرېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډېر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي.

له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والي په خپلو کې د حقوقو د رعایت کولو پورې تړاو لري بناءً پیغمبرﷺ په دې او نورو ډېرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنګه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د وارث پر ځای د ګاونډي دریدل**: ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې ګاونډی سره د دې چې میراث نشي وړای خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي برابر دی.

۲. **د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار**: د اسلام ګران پیغمبرﷺ فرمایي: جبرئیل علیه السلام د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبرﷺ اړیکې**: جبرئیل علیه السلام د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبرﷺ ته به یې وحې راوړله، او د دیني کارونو په زده کړه کې یې د پیغمبرﷺ ملګرتیا کوله.

۴. **ګاونډي ته د هر ډول تکلیف له رسولو څخه ځان ساتل**: که چېرې انسان د ګاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه باید ډډه وکړي، په بل حدیث

شریف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

۱. مَازَالَ

۲. يُوصِينِي

۳. ظَنَنْتُ

٤. سَيُوَرِّثُهُ

۲. د حدیث شریف اجمالي معنا ووایاست.

۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د پورتني لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

۲. د لاندې موضوعاتو څخه په یوه موضوع کې یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

آ- دګاونډي حقوق.

ب- ګاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- ګاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنګوالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

ګاونډي ته د تکلیف رسولو ګناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ قالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند احمد

د راوي پیژندنه:

نوم یې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهریره رضي الله عنه باندې شهرت لري.
د هجرت په اووم کال یې مدینې ته تشریف راوړ او د رسول الله ﷺ ملتیا یې غوره کړه پیغمبر ﷺ ورته د احادیثو د حفظ دعا وکړه، چې له برکته یې د نورو اصحابو په پرتله زیات شمېر احادیث له رسول الله ﷺ څخه روایت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

۱–لَا يُؤْمِنُ: د پوره ایمان خاوند کېدای نشي.
۲–الْجَارُ: ګاونډی.
۳–بَوَائِقَهُ: د هغه له ضرر څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی.
ورته وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبر ﷺ وویل: هغه څوک چې ګاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حدیث شریف حکمت:

ټولنه د وګړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وګړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېڅ چا ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانګړې ډول هغه چا چې ورسره ګاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي ګاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای ځکه چې دغه ټول ګاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیداکېږي او که چېرې پیدا هم شي ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د ګاونډي احترام لازم ګرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف ګټې:

۱. ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبر ﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلی دی او د زیات ټینګار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ...)) چې دا ګاونډي ته د ضرر رسولو د ګناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لَا یُؤْمِنُ) عبارت ښېخي د مسلمان څخه د ایمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د ګناه په کولو کافر و نه ګڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه څرګنده معلومېږي چې ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه ده.

۲. نورو ته د دې ګناه د لوی والي بیانول: ځینې خلک چې د دې ګناه له لوی والي څخه خبر نه وي، ګاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانګړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې ګناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاګه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې ګناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په ټولګي کې په ګروپي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځینې مثالونه ووایاست.

ارزونه

۱- د حدیث شریف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول یې څرګند کړئ.

۲- دګاونډیو ځینې حقوق بیان کړئ.

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

أ- لَا يُؤْمِنُ:

ب- الْجَارُ:

ج- بَوَائِقَهُ:

کورنۍ دنده

کوم شیان دګاونډي د ضرر او تکلیف لامل ګرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

کينه لويه ګناه ده

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه ابو ادؤد.

د راوي پيژندنه:
دغه روای په وړاندې لوست کې پيژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١-الْحَسَدَ:	له نورو څخه د نعمت د زوال هيله.
٢-إِيَّاكُمْ:	ځان وساتي.
٣-يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ:	ښېګڼې خوري (له منځه يې وړي.)
٤-الْحَطَبَ:	لرګي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له ابوهریرهؓ څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ وفرمایل: د کینې له بیمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سرې نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لرګي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، ورورګلوۍ، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي.

دا چې کینه او حسد د بدګومانۍ، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبرﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلې ده.

حسد څه ته وایي:

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لوریږي.

غبطه څه ته وایي:

غبطه دې ته وایي چې یو څوک د نورو د نعمت په څېر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضررونه:

آ- حسد مینه، ورورګلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.

ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناولتیا څرګندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا ارامه کوي، ځکه چې حسد کونکی همیشه په دې اندېښنه کې وي چې هغه فلاني ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دي راکړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د حسد حرام والی: پیغمبرﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
۲-حسد نیکي له منځه وړي: حسد بر سېره پردې چې لویه ګناه ده د حسد کوونکي نورې نیکۍ هم له منځه وړي.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. إِيَّاكُمْ:
ب. يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:
ج. الْحَطَبَ:
۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.
۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «رِضَا اللهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الايمان

د راوي پېژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب يې له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي.
دغه صحابي عالم، د قرآن کريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي، او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

رِضَا اللّٰهِ: د الله تعالی خوښي.
سَخَطُ اللّٰهِ: د الله تعالی قهر او غوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالی عنه څخه روايت دی چې نبي کريم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښی او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حديث شريف حکمت:

الله تعالی د انسانانو حقيقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زياتې ستونزې ګالي، دوې شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربيې د چاپېريال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالی په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځايونو کې يې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره يو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ پدې حديث شريف کې هم د الله تعالی له حقوقو څخه چې يو يې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقونو سره يو ځای ذکر کړی دي، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول يې د الله تعالی د حق پر ځای کول ګڼلي دي.

د مور او پلار سره نيکي کول:

له مور او پلار سره نيکي بايد د دوې په ژوند او هم د دوې له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نيکی، مهربانی، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوې اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسيږي، د دوی د اړتياو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دريغ ونه کړئ، دوی دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی يې توان نه لري، دوی ته فرياد ونه کړئ، په نامه سره يې ياد نه کړئ، د دوی له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه بايد سرته ورسوئ او د دوستانو او خپلوانو عزت يې وکړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱- د مور او پلار د خوښی د تر لاسه کولو فرضيت: څرنګه چې د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښی پورې تړلې ده او د الله تعالی خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله يوه ورځ يو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې ګډون وکړي، نبي کريم صلی الله عليه وسلم هغه ته وفرمايل: (آيا مور او پلار دې ژوندي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحابي وویل: هو. نبي کریمﷺ ورته وفرمایل: (ولاړ شه د هغوې خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغۍ او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوې د غوسې لامل ګرځي په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالدَیْن:

ب. رِضَا:

ج. سَخَط:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوې تر ژوند پورې تړلې ده؟

کورنۍ دنده

دغه عبارت « رِضَا اللهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَیْنِ، وَ سَخَطُ اللهِ فِی سَخَطِ الْوَالِدَیْن » له معنی سره حفظ کړئ.

مورې څرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د مورحق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

د راوي پېژندنه مخکې ذکر شوې ده.

د کلماتو معنا:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ: تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.

بِحُسْنِ صَحَابَتِي: زما د ملګرتیا او نیک چلند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له ابو هریرة رضی الله تعالی څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندې څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لویې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مورده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې ګالي عبارت دي له:

۱-د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکلیفونه ګالي، او د خپل بدن د هډوکو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲-د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳-د تي د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زېښنل شوي څیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته سترګې په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډېرې زیاتې ستونزې ګالي، د زیږېدنې پر مهال له خطرناکو پړاونو تیرېږي، د تي ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډېرې ستونزې ګالي او د خپل ماشوم د آرامی لپاره د خپلو ډېرو آرامیو څخه تیرېږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په رڼا کې ډېر زیات حقونه او ځانګړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهرباني ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲-د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټینګار: څکه چې نبي کریمﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د نېکۍ حقداره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاس:

بِحُسْنِ صَحَابَتِي:

۲- د حدیث شریف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کریم صلی الله علیه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټینګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حدیث شریف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

په اسلامي شریعت کې معاملات [۳]

اسلامي شریعت لکه چې د عقایدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښونې لري، د معاملاتو(راکړې ورکړې) په هکله یې هم ځانګړي احکام او آداب وضع کړې دي، ترڅو خلک خپل معاملات د عدل، ریښتونولۍ، او له درغلۍ او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو دشرعي احکامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احکام وپیژني، او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نیولو سره معامله کول اجر او ثواب لري ، او د انسان په مال کې د برکت وسیله ګرځي.

په اسلامي شریعت کې د معاملاتو ځانګړتیاوې:

- د نورو خلکو شتمنیو ته احترام او پر هغو باندې له تیرې نه ځان ساتل.
- دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات یوه وسیله ده.
- نیک اخلاق لرل.
- خپله ګټه او د نورو ګټې په پام کې نیول.
- په معامله کې صدق او ریښتینونولي.
- په معامله کې له دروغ ویلو نه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
- په معامله کې وضاحت او بیان.
- له هرې هغه کړنې څخه ډډه کول چې د شخړې لامل ګرځي.
- له ټګۍ او دوکې څخه ډډه کول.
- له بې عدالتۍ، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداګرۍ) آداب:

مسلمان سوداګر (تجار) باید لاندې آداب په پام کې ولري:

۱- د پلورلو او پیرودلو په شرعي احکامو پوهیدل.

۲- دهر ډول درغلیو څخه ځان ساتل.

۳ - معاملات د معاملة جمع ده، معاملة په لغت کې راکړې ورکړې ته وایی، او په اصطلاح کې هغه مالي ترونونه دي چې دهغه په مقابل کې عوض اخیستل کیږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰٤.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وګټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

٤- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.

٥- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.

٦- د خپل توان په اندازه له بیوزلو سره مرسته کول.

۷- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات اداکول.

۸- په خپلو تولو کړنو او خبرو کې ریښتینولي په پام کې نیول.

۹- د تبادلې په وخت کې دخپل جنس عیبونه بیانول.

۱۰- د خلکو ګټې باید په پام کې نیول او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه کول چې خلکو ته په کې زیان رسیږي، لکه مخدره او نیشه یي توکي.

د ریښتیني او امین تاجر غوره والی:

له ابو سعید خدری رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ}(٤)

ترجمه: ریښتونی او امانت کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې یوځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانګړتیاوې بیان کړئ.

۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.

۳- د ریښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنی دنده

ستاسو په نظر یوتاجر باید کوم آداب مراعات کړي ؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

---

٤ - المستدرک للحاکم ۲/ ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د بیعې فقهي اصطلاحات

مخکې له دې چې د بیعې مسائل په تفصیل سره وڅیړو، مناسبه ده چې ځینې هغه اصطلاحات چې د بیعې په بحثونو کې تکراریږي وپیژنو، تر څو د مطالبو، او موضوعاتو پوهیدل راته اسان شي.

بَیع:

بیعه: د خرڅوونکي او اخیستونکي په رضایت د یو مال په بل مال بدلولو ته بیعه وایي.

بایع:

بایع پلورونکي (خرڅوونکي) ته ویل کیږي.

مُشتَري:

مشتري اخیستونکي ته ویل کیږي.

اِیْجَاب:

ایجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ویل کیږي، لکه چې خرڅوونکی داسې ووایي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبُول:

قبول هغه دویمه خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ویل کیږي، لکه د پورتني مثال په ځواب کې چې اخیستونکی ووایي: ما په لس افغانۍ واخیست.

عَقْد:

په لغت کې تړلو ته وایي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې دوو طرفونو تر مینځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کیږي، لکه د بایع او مشتري تر مینځ دبیعې تړون .

مَال:

مال هغه شی دی چې قیمت ولري او د تبادلې او ملکیت قابل وي.

مُتَقَوِّم مال:

متقوم مال هغه مال دی چې شرعا قیمت ولري، او ګټه اخیستل ورځخه روا وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَنْقُول:

منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پيسې، جامې، او داسې نور.

غَيْرِ مَنْقُول (عقارات):

غير منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعاليت

د پورتنيو اصطلاحاتو په هکله يو تر بله پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

آ- ايجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کيږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کيږي. ( )

۳. بيعه: په ګټو او منافعو د مال بدلولو ته ويل کيږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه وليکئ.

۵- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۶- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپیژندل چې په بیعه کې تکراریږي، ځینې نور پاتې یې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبیعه :

هغه جنس ته ویل کیږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کیږي ، اوپه بیعه کې اصلي موخه وي.

ثمن :

هغه مال ته ویل کیږي چې د مبیعې په مقابل کې واقع کیږي، او غالبا نقود اوپیسې وي.

نُقُود:

نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپینو زرو ته ویل کیږي، خو اوس پیسې هم د نقودو په نامه یادیږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالیږي، لکه بانک نوټونه او فلزی پیسې.

کیْلِي :

کیلي هغه شیان دي چې په پیمانه کولو سره معلومیږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نورمایعات.(چې اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وزني:

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلومیږي لکه سره زر، سپین زر، غوښه ، د سوځولو لرګي او داسې نور، (چې اوس د دې رایج واحدګرام او کیلوګرام دی).

عَددِي:

عددي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومیږي.

ذرْعِي:

ذرعي هغه شیان دي چې اندازه یې دطول په واسطه معلومیږي ، لکه ټوکرونه.(په اوسنی زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه د (فیصدۍ او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامي شرکتونه، میراثي مالونه چې لاتقسیم شوي نه وي.

مِثلِي:

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازار کې پیداکیږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اوربشې، او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کی ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقاربه عددي شیان.

قِیَمِي:

قیمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازارکې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواګانې، او داسې نور.

مُتَقَارِبَه عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په بازار کې په شمېرلوخرڅیږي، او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي. لکه هګۍ، او چارمغز او داسې نور.

مُتَفاوِته عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډیرتوپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیّاتو څخه شمېرل کیږي.لکه : کدو، هندوانه او داسې نور.

فعالیت

د متقاربه عددي شیانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شیانوڅخه دشپږو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیرمشاع مال.
۲. عدديات متقاربه، او عدديات متفاوته.
۳. مثلي او قيمي.
٤. كيلي او وزني.
٥. ذرعي او عددي.

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )

۲- عدديات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو ترمینځ يې په قيمت کې توپير وي. ( )

۳- مبيعه: هغه شي ته ويل کيږي چې په بيعه کې اصلي مقصود وي( ).

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست

د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تيرو دوو لوستونو کې مو ځينې هغه فقهي اصطلاحات وپيژندل چې په بيعه کې تکراريږي، پاتې نور به يې په دې لوست کې وپيژنو.

رُکْنُ الْبَيْع:

د بيعې رکن: ايجاب او قبول دی، چې د عقد په صيغه هم ورڅخه تعبير کيږي.

ثمن مسمی:

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې دعقد په وخت کې په څرګنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه دبازار دنرخ مطابق وي، او يا له هغه سره توپير ولري.

قيمت:

قيمت د يوه شي حقيقي ارزښت دی.

تأجيل:

د دَيْن (پور) مُعَلَّقْ کول، او تر معلوم وخته يې ځنډول دی.

تقْسِيْط:

په متعددو قسطونو د يوه مبلغ تسليمول.

دیْن:

دين (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتيږي (وربه غاړه کيږي)، لکه يوه اندازه پيسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غَبْن فَاْحِش:
دخپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د یوشي خرڅولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلو ګاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانی وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانی په چا خرڅ کړي.

ارزونه

آ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:
۱- ثمن.
۲- قیمت.
۳- تاجیل.
٤- بایع.
٥- مشتري.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:
۱- تقسیط: د دَیْن (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )
۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتیږي. ( )

کورنی دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۷- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۳)
۸- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، څو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهې کتابونو دغه چارې دبيعې تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعې تعريف:

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کيږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.

د بيعې حکم:

دبيعې په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او دبايع ملکيت په ثمن کې ثابتيږي.

د بيعې رکن:

د بيعې رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعې د تړون لیارې:

د بيعې تړون په دوو طريقو سره تر سره کيږي:

۱. دخبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل اوکړنې له لارې.

د خبرو له لارې بيعه کول:

هغه ده چې د ايجاب اوقبول وسيله تر سره شي.

بيعه په فعل سره يا د تعاطی بيعه:

دا بيعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کيږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دډوډۍ پلورونکي مخ ته يو څوک د ډوډۍ مروج قيمت ږدي او يوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

فعاليت

د لفظ د ويلو په ځای په ورکړې سره دبيعې څو مثالونه ووایاست. او همدارازدبيعې تړون عملا تمثيل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بيان کړئ.
۲. د بيعې حکم څه دی؟
۳. د بيعې رکن څه دی؟ اوپه څه شی بيعه ترسره کيږي؟

لاندې جملې په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:

بيعه په لغت کې: ....او شرعاً:..................ته وايي.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

۹ - فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)
۱۰ - درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱)- تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)
۱۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵)- العناية شرح الهداية - (ج ۸ / ص ۳۶۸)
۱۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعې شرطونه

وروسته له دې چې دبیعې له تعریف او د ترسره کیدلو له څرنګوالی سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبیعې شرطونه وپیژنو، څکه د شرط پاتې کیدل د بیعې د صحت مانع ګرځي، او دشرایطو مراعاتول د شخړو مخنیوې کوي.

شرط په لغت کې: علامې او نښې ته وایې.[13]
په اصطلاح کې: شرط دی ته ویل کیږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلی وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره کیږي، لکه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دی.[14]

د بیعې شرطونه په څلور ډوله دي:

۱.دا نعقاد شرطونه.[15]
۲.د نفاذ شرطونه.[16]
۳.د صحت شرطونه.
٤.د لزوم شرطونه.[17]

لومړی:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

۱.عقد کوونکی باید د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لیوني او د ناپوهه کوچني چې دښه اوبد تمیز نه شي کولاې عقد نه صحیح کیږي.

۲.عقد کوونکي باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنی په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای، چې هم خرڅونکی او هم اخیستونکی اوسي، څکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅوونکی) نشي کیدلای.[18]

۱۳- العنایة شرح الهدایة - (۱ / ٤۱٤)
۱٤- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲٤۲)
۱۵- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۲)
۱٦- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)
۱۷- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)
۱۸- بدائع الصنائع - (۵ / ۱۳٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کیږي، لکه بایع چې ووایي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ، او مشتري ووایي: ما هغه قلم په لس افغانۍ درڅخه واخیست.

٤. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظوسره وي چې في الحال دعقد د سرته رسولواو د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقده کیږي. لکه چې ووایي: زه به داقلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا داچې اخیستونکي ووایي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

٥. د متعاقدینو دبیعې دمجلس یو والی: که د متعاقدینو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کیږي.

٦. د مبیعې شتون: مبیعه باید شتون و لري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کیږي، لکه دهغې میوې بیعه چې تر اوسه یې ګل نه وي ښکاره کړی.

٧. مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزیر بیعه دمسلمان لپاره نه صحیح کیږي.

٨. مبیعه باید د پلورونکې ملکیت وي.

٩. مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، دهغه شی بیعه نه منعقده کیږي چې بایع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغه خرڅول.

١٩- بدائع الصنائع - (٥ / ١٣٥).

٢٠- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٥ / ص ٤٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې په درو ډلو ووېشل شي: د بیعې د شرطونو په هکله یو له بل سره د ښوونکي په مرسته مباحثه وکړئ.

دویم:

د نفاذ شرطونه:

۱ .ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملک اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو ترلاسه کیدای شي. [21]

آ-د نیابت له لارې: چې دمال یا حق خاوند د ځان پرځای بل څوک وټاکي لکه وکالت.

ب-د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع لخوا چاته ورکړشوی وي، لکه د پلارولایت د واړه ځوی په ملک کې.

۲ .په مبیعه کې باید له بایع پرته د بل چا حق نه وي. [22]

دریم:

د بیعې د صحت شرطونه:

۱ .بیعه باید په مؤقته توګه نه وي، نوکه داسې ووایي: (دغه قلم د یوې ورځې لپاره خرڅوم) دغه بیعه نه صحیح کیږي .

۲ .مبیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بایع ووایي: (له رمې څخه مې یو پسه دربانديې خرڅ کړ)، او معلوم یې نکړي، دابیعه صحیح نده، ځکه چې د مجهول شي پلورل د شخړو لامل ګرځي.

۳ . قیمت باید معلوم وي، که بایع مشتري ته داسې ووایي: (دا آس مې دربانديې خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، اومعلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نه ده.

٤ . بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلا ووایي: (دغه کور دربانديې په دې شرط خرڅوم چې هغه په کرایه ورنکړې).

٥ .بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بناء د مُکره (د هغه چا بیعه چې زور وربانديې شوي وي) بیعه فاسده ده.

۲۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲٦٥)

۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم:

د بيعې د لزوم شرطونه:

يوه بيعه هغه وخت لازمه کيږي چې په هغې کې خيارونه، لکه: (خيار شرط او خيار رؤيت) نه وي اېښودل شوي، او که اېښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. دبيعې شرطونه په څو ډوله دي؟ بيان يې کړئ

۲. دبيعې د انعقاد شرطونه وواياست.

۳. د بيعې د نفاذ شرطونه کوم دي؟

٤. د بيعې د صحت شرطونه بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۲۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳)- البحر الرائق - (٥ / ۲۸۲)

۲٤- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱٥ / ص ٤۳)

د بیعې ډولونه

بیعه ګڼ ډولونه لري او هرډول یې ځانګړې حکم لري، نو اړینه ده ترڅو بیعه د حکم له پلوه وپیژنو.

د بیعې ډولونه:

بیعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحه نا فذه لازمه بیعه[۲۵]:

دا هغه روا بیعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي، او نه په کې له خیارونو څخه کوم خیار موجود وي.

حکم یې: د ترون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکیت په کې ثابتیږي.[۲۶]

۲. صحیحه نافذه غیر لازمه بیعه:

دا هغه روا بیعه ده چې دکوم چا حق ورپورې تړلی نه وي ، خو یو له خیارونو څخه پکې یو خیار شرط ګرځول شوې وي.

حکم یې: په دې صورت کې مبیعه د بایع (پلورونکي) د ملکیت څخه نه خارجیږي او د مشتري په ملکیت کې نه ترهغه داخلیږي تر څو چې خیار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحه موقوفه بیعه:

دا هغه بیعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه یو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کیدل د اصلي مالك د اجازې پورې تړلی دی.[۲۷]

۴. فاسده بیعه:

دا هغه بیعه ده چې د اصل له مخې صحیحه وي خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۲۵ - صحیحه بیعه هغه بیعه ده چې په روا توګه، د ایجاب اوقبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر (ملکیت) یې په مبیعه اوثمن کې څرګند شي.

۲٦- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)- رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۲۷- شرح المجلة الاتاسي: ۳٤۳- بدائع الصنائع- (۱۱ / ٤۹٤) البحر الرائق - (۱۵ / ٤۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاسدې بيعې حکم: په مبيعه يا ثمنو کې ملکيت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کې د مبيعې او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ثابتېږي، خو متعاقدين هر يو کولای شي چې بيعه فسخه کړي خو فساد لرې او د شخړو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت ، او يا کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بيعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيعه:

دا هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:

آ-د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليوني سړي بيعه ، يا د داسې ماشوم بيعه چې د ښه او بد تميز ونه لري.

ب-مبيعه مال نه وي، لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بيعې حکم: په باطله بيعه کې ملکيت نه ثابتېږي.[۲۸]

فعاليت

زده کونکي دې په پنځو ډلو وويشل شي، بيا دې هره ډله د بيعې د لاندې ډولونو صورتونه بيان کړي :

۱- باطله بيعه. ۲ - فاسده بيعه . ۳ – نافذه لازمه بيعه٤ – نافذه غير لازمه بيعه. ۵ –موقوفه بيعه.

ارزونه

۱.بيعه څو ډولونه لري؟

۲ .نافذه بيعه کومه بيعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱.باطله بيعه: دا هغه بيعه ده چې ....

۲ .فاسده بيعه: د اهغه بيعه ده چې ....

کورنۍ دنده

د بيعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۲۸- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (۲ / ۳۱۰)- الجوهرة النيرة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د بیعې د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بیعه د حکم له پلوه وپیژندله، اوس غواړو چې بیعه د مبیعې او بیا د ثمنو له نظره وپیژنو.

د مبیعې له نظره د بیعې ډولونه:

بیعه د مبیعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱- مطلقه بیعه: مطلقه بیعه هغه ده چې بې له کوم قید څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قیدونه ونه لري، او دا بیعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپین زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزی پیسې).

دا بیعه د مشهورو بیعو له جملې څخه شمیرل کیږي، او له همدې امله ورته (کامله) بیعه ویل کیږي.[29]

۲- د صرف بیعه: دا د نغدو بیعه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپین زر، یا په افغانیو کالدارې، یا ډالر یا نور څه واخیستل شي.

۳- مقایضه بیعه: دا د جنس بیعه ده په جنس باندې، لکه په یوه کمپیوټر چې موټر سایکل واخیستل شي.

۴- د سلم بیعه: دا بیعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنی چې قیمت او پیسې سمدلاسه واخیستل شي، او جنس (مبیعه) څه موده وروسته ورکول کیږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توګه، او په مثمن (مبیعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توګه ملک ثابتیږي.[30]

فعالیت

د بیعې په پورتنیو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او یو د بل سره یې توپیر په ګوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بیعې ډولونه:

بیعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱. مرابحه: په معلومه ګټه باندې د مال پلورلو ته د مرابحې بیعه وایي.

لکه چې یو سړی ٤٥ کیلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي، او ووایي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانیو ګټه

۲۹- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۳۰- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خرخوي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۲. توليه: په خپل سر د يوشی خرځولو ته د توليې بيعه وايي چې نه په کې گټه وي او نه نقصان.
لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه اوړه په خپل سر خرڅوم، او بيايې په ۱۰۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۳. وضيعه: په معين تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.
لکه په پورتني مثال کې چې ووايي: زه دغه اوړه په ۱۰۰ افغانيو تاوان خرڅوم ، اوبيا هغه اوړه په ۹۰۰ افغانيو خرڅ کړي.

۴. مساومه: دا هغه بيعه ده چې جانبين په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې اونقصان، او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کيږي . [31]

ارزونه

آ- لاندې پوښتنوته ځوابونه وواياست:

۱- د مبيعې له نظره بيعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟

۳- دثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟

٤- د مرابحې بيعه کومه بيعه ده؟

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱. مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې.( )

۲. د توليې بيعه: په خپل سر د يوه شي خرڅولو ته دتوليې بيعه وايي.( )

۳. دوضيعې بيعه: په معينه گټه باندې دمال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.( )

کورنۍ دنده

د بيعې اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خِیَار
(د خیار شرط تعرِیف، او احکام یې)

په بیعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځینې خیارونه روا گرځول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم یې خیار شرط، خیار رویت، او خیار عیب دي، غواړو چې په دې لوست کې خیار شرط وپیژنو.

د خیار شرط تعریف:

په لغت کې: خیار اسم مصدردی چې (خوښولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وایي.

په اصطلاح کې: خیارشرط هغه واک او اختیار دی چې یو جانب او یا دواړه لوري یې د یوې معلومې مودې لپاره د بیعې د منلو او یا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.

البته خیار شرط هغه وخت ثابتیږي چې دعقد په وخت کې یې ذکر وشي او جانبین پرې اتفاق وکړي.

د رواوالی حکمت یې:

خیار د خلکو د ضرورت او اړتیا له مخې رواشوی دی، څو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي. [۳۲]

د خیار شرط حکم:

په شریعت کې خیار شرط ایښودل جائز دي، او تر هغه د اختیار د خاوند مال د هغه له ملکیت څخه نه خارجیږي اود مقابل لوری په ملک کې نه داخلیږي تر څو خیار شرط شتون ولري. [۳۳]

فعالیت

زده کوونکي دې د خیار د ګټو او د مشروعیت په حکمت بحث وکړي.

۳۲- الفقه الإسلامي وآدلته - (ج ٤ / ص ٦٠٣)- العناية شرح الهداية - (٨ / ٤٤٦)

۳۳- درر الحكام في شرح مجلة الاحكام - (ج ١ / ص ٢٠٨)- الفقه الحنفي و ادلته ٢- ٣٠- العناية - (٨ /

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خیارشرط موده:

د امام ابوحنیفه رحمه الله په نظر بایع او مشتري کولای شي د دریو ورځو، او یا له دریو ورځو څخه کم خیار شرط کیږدي ، خوله درې ورځوڅخه زیات وخت جواز نه لري، او امام ابویوسف، او امام محمد رحمهما الله وایي: که چیرته یې یوه معلومه موده شرط کړې وي ولو که هغه له دریو ورځو څخه زیاته هم وي جوازلري.

د خیار شرط ساقط کیدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خیار شرط ساقطیږي:

۱.کله چې د خیارشرط خاوند خپل اختیار له منځه یوسي، لکه چې ووایي: ما خپل اختیار باطل کړ، بیعه مې قبوله ده او وربانديې راضي یم.

۲ .د خیار د خاوند لخوا داسې کړه تر سره کول چې د خیار په له مینځه وړلو او د بیعې په قبلولو دلالت وکړي ، لکه په کور کې اوسیدل، یا د بل میشته کول، یا د هغه خرڅول.

۳.د ضرورت له مخې د اختیار له منځه تلل، لکه د اختیار د خاوند مړینه.[٣٤]

٤.د خیار د مودې پای ته رسیدل.

په خیار شرط بانديې د بیعې د فسخه کولو شرطونه:

۱.د عقد فسخه کول به د خیارشرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خیار خاوند عقد فسخه نه کړي پهدې صورت کې عقد لازمیږي.

۲ .دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو بانديې خبر وي.[٣٥]

ارزونه

۱. له خیار شرط څخه مطلب څه دی؟

۲ . د خیار شرط کله ساقطیږي؟

۳ . د خیار شرط موده څومره ده؟

٤ . په خیار شرط بانديې د بیعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خیار شرط په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

٣٤- الفقه الإسلامي وآدلته - (٤/٦١٢) بحواله البدائع: ٥/٢٦٧-٢٧٢، المبسوط: ١٣/٤٢-٤٤، فتح القدیر: ١١٧- ١٢٥، الدر المختار: ٤/٥٢، ٥٧.

٣٥- الفقه الإسلامي وآدلته - (٤ / ٦١١) بحواله البدائع: ٥/٢٧٣، تبیین الحقائق: ٤/١٨.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

خيار رؤيت

په تير لوست کې مو خيارشرط وپيژاند، په دې لوست کې غواړو خيار روېت وپيژنو.

خيار رؤيت:

رؤيت په لغت کې: ليدلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: د مال د ليدلو په وخت کې مشتري ته د بيعې د منلو او نه منلو واک ته خيار رؤيت وايي.

البته خياررؤيت هغه وخت ثابتيږي چې مشتري د اخيستلو په وخت کې مال نه وي ليدلې.

د خيار رؤيت د ثبوت وخت:

مشتري چې مال ويني په همدې وخت کې ورته اختيار ثابتيږي، له هغه څخه مخکې ورته اختيار نه شته، حتى که مشتري مخکې له ليدلو بيعه قبوله کړي بياهم بيعه نه لازميږي، او خيارهم نه ساقطيږي.

د خياررؤيت حکم:

مشتري د مال د ليدلو په وخت کې اختيار لري چې بيعه فسخه کړي او يا يې قبوله کړي.[36]

د خيار رؤيت احکام:

۱.که د خياررؤيت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې ليدلی يې نه دی، نو خپل اختيار له لاسه ورکوي.

۲.څوک چې د خيار رؤيت خاوند وي او مړ شي، خيار يې باطل ګرځي، او ورثو ته يې نه انتقاليږي.[37]

۳.خيار رؤيت معين وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کيږي تر څو چې يې باطلوونکی او د منځه وړونکی سبب پيدا نه شي.

---

٣٦ - تحفة الفقهاء - (ج ٢ / ص ٨٢)

٣٧ - الكتاب - فقه حنفي - (ج ١ / ص ١٨٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتري د لیدلو په څېر وي، نوکوم شی چې ویني هغه بیرته نشي گرځولای مگردا چې کوم عیب ولري.
٥. که چاکوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.[۳۸]

فعالیت

د خیار رؤیت گټې په انفرادي او یا گروپي توگه بیان کړئ .

ارزونه

۱. خیار رؤیت څه ته ویل کیږي؟
۲. خیار رؤیت کله ثابتیږي؟
۳. د خیار رؤیت حکم څه دی؟

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلیږي. ( )
۲. خیار رؤیت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کیږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )
۳. د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۳۸ - العنایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیارعیب

له خیار شرط، اوخیار رؤیت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خیارعیب وپېژنو.

دخیارعیب تعریف:

دمشتري (اخیستونکي) هغه خیار ته ویل کېږي چې له امله یې عیبجن مال (مبیع) بېرته بایع (د مال خرڅوونکي) ته ردکولای شي.[39]

د مشروعیت حکمت یې:

بایع او مشتري یو پر بل دا حق لري، چې یو بل ته سالم او له عیب څخه پاک مال ورکړي، اوکه یو بل ته عیب جن شی ورکړي نو شریعت ورته ددې اختیار ورکوي چې مال یې بېرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه ورباندې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.[40]

د عیب پټول:

په حدیث کې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، او مسلمان ته دا روا نه ده چې پخپل ورور باندې عیبجن شی وپلوري، مګر دا چې د هغه عیب ور په ګوته کړي).

او فرمايي: (که بایع او مشتري په بیعه کې صداقت وکړي او حقیقت بیان کړي؛ پدې بیعه کې به یې برکت واچول شي، او که دروغ ووایي او عیب یې پټ کړي نو د بیعې برکت به یې له منځه ولاړ شي).[41]

د خیار عیب حکم:

د متعاقدینو هر یو اړخ چې په مبیعه یا ثمنو کې په عیب خبر شي کولای شي چې هغه شی بېرته رد کړي.

د خیار عیب د ثبوت شرطونه:

۱. عیب باید مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عیب له تسلیمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پیداشي، په دې صورت کې د خیارعیب واک نه لري.

۲. دهغه عیب په هکله مشتري او یا بایع ته د خیار عیب واک ورکول کیږي چې د عقد او قبض په وخت کې په هغه عیب خبر نه وي، او که چیرې د عقد او یا قبض په وخت کې ورباندې خبروي نو بیا ورته خیار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتاً ورباندې راضي و.

۳. مشتري باید د عقد پروخت کې له عیبونو څخه ابرا نه وي کړي، خو که چیرې یې دعیب سره مبیعه قبوله کړې وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې دی پخپله خپل حق له منځه وړی دی.[42]

---

۳۹ - البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۴۰ - العناية شرح الهداية.

۴۱ - تبيين الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵)- رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ- والحاكم والطبراني وآحمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خیارعیب احکام:

۱.که چیرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي نودی اختیارلري:
که غواړي مبیعه واخلي نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه ردکولای هم شي، خو دا حق نلري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې د بایع څخه تاوان وغواړي، مګر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني.[43]

۲.که چیرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیبجنه شي، او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بایع سره د موجودیت په وخت کې وو، نو مشتري دا حق لري چې له بایع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، اومال دې بېرته نه ورکوي، مګر دا چې بایع له عیب سره په بیرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاکر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونی کې یو لیتر موبلایل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
۱.خیارعیب تعریف کړئ.
۲.د مشروعیت حکمت یې څه دی؟
۳.څه شی عیب بلل کیږي؟
٤.د خیارعیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب-د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:
۱.کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیداکړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. (   ).
۲.که مال د مشتري په لاس کې عیبجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بایع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنۍ دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۴۲ - الفقه الإسلامي وآدلته - (ج ٤ / ص ٦١٥)
۴۳ - العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

منعه شوې بيعې
(باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحې او روا بيعې مو وپيژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروابيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.[44]

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د ليوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعه مال نه وي، لکه دخنزير د غوښې پلورل.[45]

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکيت نه ثابتيږي. که مشتري (اخيستونکی) مبيعه يې قبض کړې وي او يا يې نه وي قبض کړې.[46]

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

• هرهغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.[47]

• د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعه يې وګرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

• په پيسو باندې د غيرمتقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بيعه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کيږي.[48]

• د لا مالکه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، اويا لکه په هوا کې د مرغه پلورل.[49]

٤٤ - البحر الرائق (ج١٦/ ص٣٠) تبيين الحقائق (١٠/ ص٤٢٣). مختار الصحاح - (١ / ٧٣)
٤٥- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (ج ١ / ص ٢٠١) - تبيين الحقائق (١١/ ص٥٦).
٤٦- مجلة الاحکام ٧٣. رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٤١)
٤٧ - درر الحکام - (ج ٦ / ص ٢٤٩)- العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٩٠). البحر الرائق ٢١\١٦)
٤٨-هداية : ٥٣\١٣- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٢٤٣). رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٢٧)
٤٩- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٢٤١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. باطله بیعه تعریف کړئ.

۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟

۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاره بلنه

د ښکاره بلنې پیل:

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اورېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرګنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې أیت نازل شو.

((وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱٤

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه څخه) وویروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پېغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لاربښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه د خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړو پوښتنه درڅخه کېږي، یا به تل پاتې جنتته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېرانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دین څخه زړه نه شم صبرولی.

ابولهب وویل: قسم په خدای ﷻ چې دا د شرم کار دی، مخکې له دې چې نور یې مخه ونیسي، تاسو د هغه مخنیوی وکړئ.

ابو طالب وویل: قسم په خدای ﷻ ترڅو چې ژوندی یم له هغه څخه به دفاع کوم.

د صفا غونډۍ پرسر:

کله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وختوت او په لوړ أواز یې نارې کړې: ای خلکو! پاځېږئ راویښ شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لکه څرنګه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول یو ځای راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوی ته وفرمایل: که چېرې زه تاسو ته ووایم چې د مکې د غرونو تر شا یو لوی لښکر راغونډ شوی دی او غواړي چې پر تاسو یرغل وکړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوی وویل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتیا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله(ص) وفرمایل: همدارنګه زه تاسې له یو یقیني راتلونکي عذابه ویروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بیا یې وفرمایل: ای بني کعبو! ای بني مره ؤ! ای بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم یې هم واخیست او هغوی ته یې وویل: په ایمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ کولای نه شم، مګر دا چې په دنیا کې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېګڼه درسره وکړم، خو په أخرت کې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم کولی.

د ابولهب غبرګون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وویل: برباد او تباه شې، **آیا** تا موږ د دې لپاره راټول کړي یو؟ نو بیا دا آیت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ١ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ٢)) چې د ابو لهب پر دایمي هلاکت او تباهي څرګنده دلیل و نازل شو.

فعالیت

له خپلوانو څخه د بلنې د پیل حکمت څه و؟ څرګند یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي دعوت سره د قریشو دښمني:

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات یې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستی د دین مشري او ګټې یې له لاسه ونه وځي، لدې امله یې په مخالفت او ډېر سخت غبرګون لاس پورې کړ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې باید د وخت د شرایطو او حالاتو سره سمون ولري.

۲ـ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندویو او پلویانو شتون اړین دی.

۳ـ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځینو مغرضینو مخالفت باید د مایوسی او پښېمانی

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ رسول اللهﷺ د انذار آیت له نازلېدو وروسته تر هر څه دمخه څه وکړل؟

۲ـ د صفا غونډۍ پرسر قریشو ته د رسول اللهﷺ د ویناوو مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

۳ـ اسلامي دعوت سره د قریشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرګند یې کړئ.

ب: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ وروسته د ((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) آیت له نازلېدو څخه پیغمبرﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی یې په ټولنیزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )

۲ـ پیغمبرﷺ د صفا غونډۍ پرسر د قریشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )

۳ـ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پیل شوه. ( )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې ولیکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زیاته موده نه وه تېره شوې چې قریش د یوې بلې غمیزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زایرینو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زایرین د جزیرة العرب له مختلفو سیمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول اللهﷺ به اورومرو د هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمدﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتیاطي تدابیر ونیول شي، ترڅو د دې کار مخنیوی پرې وشي.

د ولید بن مغیره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول ولید بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. ولید وویل: د محمدﷺ په هکله باید په یوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وویل:

ته ښه وایې:

ولید وویل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به یې واورم.

هغوی وویل: موږ وایو چې محمدﷺ کوډګر دی.

ولید وویل: قسم په اللهﷻ چې هغه کوډګر نه دی، موږ کوډګران لیدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریشو وویل: موږ به ووایو چې لېونی دی.

ولید وویل: هغه لېونی نه دی، موږ لېوانیان لیدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځایه خبرې کوي.

هغوی وویل: و به وایو چې شاعر دی.

ولید وویل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.

هغوی وویل: موږ به دا ووایو چې ساحر دی.

ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قریشو اتفاق پر دې چې محمدﷺ ته ساحر ووایي:

قریشو وویل: نو څه ووایو؟

ولید وویل: قسم په الله جل جلاله چې د ده خبرې ډېرې خوږې، ریښتینې، ژورې او ځانګړې یې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وایئ له ډاګه بریښي چې خبره مو غلطه ده.

یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلی شو او هغه دا چې ووایو: هغه ساحر دی.

داسې یو سحر یې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحې په هنداره کې:

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت څو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي.

الله تعالٰی فرمایي: ((إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٨ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ١٩ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠ ثُمَّ نَظَرَ ٢١ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٢ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٣ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٤))

ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی تباه شي، بیا ښه ځیر شو، بیا یې تندی تریو او خوله یې کږه کړه، بیا یې شا کړه او لویي یې وکړه او ویې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.[1]

د قریشو د دسیسې پلې کول:

د دې لپاره چې قریش خپله دسیسه او توطئه په سمه توګه پلې کړي، نو زیات شمېر خلک یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زایرین پر محمدﷺ باندې بدګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤولیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ:

کله به چې رسول اللهﷺ د دعوت لپاره د زایرینو خیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلکو ته ویل: د محمدﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرېښی دی او دروغ وایي.

١- دا فقره په آزموینه کې شامله نه ده، یواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جزيرة العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل:

د قريشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسوله الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځايه ورساوه چې قريشو يې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زايرين د رسول الله ﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزيرة العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې:

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنيوی وکړي.

۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکرينو د دسايسو سره سره، د حق دعوت بيا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانيزي.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د مکې مکرمې زايرينو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنيوي لپاره قريشو څه تدابير ونيول؟

۲ـ د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

۳ـ وليد بن مغيره قريشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قريش د مشورې لپاره (   ) ته ورغلل.

۲ـ د قريشو غوټه شوې خبره دا وه چې ووايي (   ) دی.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ قريش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. (   )

۲ـ د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زايرينو په مرسته جزيرة العرب کې خپور شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبير او خپلې ژبه يوه لنډه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

د مخالفینو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنیوی

د دعوت د مخنیوي لپاره د قریشو نورې دسیسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمدﷺ له خپل دعوت څخه نشو گرځولی، نو یوځل بیا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره یې لاندینۍ دسیسې وکارولې.

۱_ ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکینو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنویاتو د ضعیفولو هڅه کوله او پیغمبرﷺ ته به یې سپکې سپورې ویلې کله به یې لېوني او کله به یې دروغجن او جادوگر باله.

۲_ د رسول اللهﷺ د لاربښوونو په هکله بدگماني او شکونه پیدا کول (ایجابول) او د خلکو په وړاندې یې بې اغېزه ښکاره کول.

۳_ قرآن کریم به یې زړو کیسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکینو یوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنیوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه یو هم رسول اللهﷺ ته د قریشو د استازي عتبه بن ربیعه وړاندیز و، عتبه رسول اللهﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنیوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول اللهﷺ د هغه په ځواب کې وویل: زه د دې لپاره نه یم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او یا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی یم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زیری درکوونکی او له دوزخ نه وېرونکی اوسم.

د دې لوست ګټې:

۱.کله چې یو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. که چېرې مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبين دين د لارښوونو په پلي کولو سره د دنيا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

۱ـ قريشو د رسول اللهﷺ په وړاندې له نورو کومو دسايسو کار واخيست؟

۲ـ عتبه بن ربيعه رسول اللهﷺ ته د څه وړانديز وکړ؟

۳ـ رسول اللهﷺ د عتبه بن ربيعه وړانديز ته څرنګه ځواب ورکړ؟

٤ـ د دې لوست ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې ویشتم لوست

ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیږل

قریشو په ډېر جدیت سره د دعوت د مخنیوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تدابیر ونیسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پایلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمدﷺ د دعوت مخه ونیسي.

ابوطالب ته د قریشو پلاوی:

څرنگه چې ابوطالب د قوم سپین ږیری و، له دې امله یې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې یې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول اللهﷺ ملاتړ، حمایت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قریش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابو طالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنیوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قریشو او محمدﷺ ترمنځ داسې یو تړون لاسلیک کړي چې د هغه پر بنسټ محمدﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې یې چې هر امتیاز غواړي هغه ته به ورکړل شي.

ابوطالب خپل وراره محمدﷺ راوغوښت او هغه ته یې وویل: گرانه وراره!

دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول اللهﷺ وړاندیز:

کله چې رسول اللهﷺ د خپل تره څخه د مشرکینو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته یې وویل: زه دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

یواځې یوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالٰی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د یوې کلمې په ویلو به ټولو امتیازاتو خاوند شي.

ابوطالب وویل: هغه کلمه څه ده؟ پیغمبرﷺ وفرمایل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووایئ. د دې خبرې په اورېدو سره د قریشو مشران مایوسه او ناامېده شول او ویې ویل:

په الله ﷻ سوګند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روایت کې راغلي دي کله چې رسول اللهﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شاید تره یې د ده له ملاتړ څخه لاس اخیستلی دی، نو خپل تره ته یې داسې وویل: ګرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمی په کیڼ لاس کې راته کېږدي (یعنې د ځمکې او د هغې د چاپېریا ل واک او اختیار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحید دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې یا زه بریمن او یا په دې لار کې شهید شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم.

د لوست ګټې:

۱. د اسلام د مقدس دین متابعت او هغه ته بلنه، د دنیا له ټولو امتیازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښایي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.

۲. ابوطالب د قریشو له خوا ټول تکالیف وزغمل، خو د رسول اللهﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېږلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش دې پایلې ته ورسېدل چې (   ) ته ورشي.

۲ـ که چېرې دوی (   ) په ښي لاس او (   ) په کیڼ لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. (   )

۲ـ ابوطالب محمدﷺ ته وویل: قسم په خدایﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. (   )

کورنۍ دنده

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبیر ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

د حبشې په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمدﷺ د بعثت په څلورم کال په ښکاره ډول بلنه پیل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پیل شو.
د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نیمایي خپلې لوړې پوړۍ ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول.
حضرت محمدﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشې پاچا (نجاشي) یو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته یې د دین د ژغورلو په هیله د حبشې په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشې په لور د مسلمانانو لومړنی هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په میاشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړیو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفانؓ په مشرۍ د رسول اللهﷺ د لور بي بي رقیه رضی الله عنها په ګډون حبشې ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش یې مخه ونه نیسي دا کاروان د شپې له لورې د شعیبه د بندرګاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګریزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی یې سپاره کړل او د حبشې په لور روانې شوې.
قریش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راګرځولو لپاره یې بندرګاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو دمخه له هغه ځایه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمدﷺ د نیږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشې مهاجرینو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشرکان مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته دیوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشې ته ولاړل او یواځې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشې په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشې د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول اللهﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشې ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابي طالبؓ کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پېغمبرﷺ د سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.

۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.

۳. مسلمان لره ښایي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه د موثقو منابعو څخه ترلاسه کړي.

٤ . مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړي ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

ارزونه

۱ . حبشې ته د مسلمانانو د لومړني او دویم هجرت لنډه یادونه وکړئ.

۲ . د حبشې په دواړو هجرتونو کې د مهاجرینو شمېر وښایاست.

۳ . د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حبشې د مهاجرينو پرخلاف د قريشو دسيسه

حبشې ته د استازو لېږل:

دا چې مهاجرين هوسا ټاټوبې ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، دا کار د قريشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربيعه چې هوښياره او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قيمتي ډالۍ دربار ته نېږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلايل يې هم ورته وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد د حبشې څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په ويستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې کړې او نجاشي ته يې وويل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچايي ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دين پرېښی دی او ستاسو دين يې هم نه دی منلی، نوی دين يې جوړ کړی دی چې نه يې موږ پېژنو او نه يې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فراريان موږ ته وسپارئ.

د درباريانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي رېښتيا وايي، سرې يې وروسپارئ چې له ځان سره يې بوځي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلايل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوی څخه يې پوښتنه وکړه: دا کوم دين دی چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلی او نه د نړۍ کوم بل دين؟

د مسلمانانو وياند:

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوړه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوي مونه پاللې، ګاونډي مو ربړول او زموږ زورور په کمزوري تېري کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاک الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دی، په رښتينولی، امانتداری او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دی، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد رښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له ګاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو تويولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاک لمنو ښځو د تور لګولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شی ورسره شريک او سيال ونه ګڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وګڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت وربړلو، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر موږ ظلم او تېری پيل کړ او څمکه يې راباندې تنګه کړه، نو ستا پاچايي ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وګڼلې او ستاسو په ګاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر موږ ظلم ونشي.

فعاليت

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر ﷺ د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرګون:

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پېغمبر راوړي له ځانه سره لرئ؟

جعفر ﷺ ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ږيره يې لنده شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لانده شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسی ؑ راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملګري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نجاشي د ذهنيت د خرابولو کوښښ:

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قريشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عيسٰی عليه السلام په هکله بې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وويل: موږ د حضرت عيسٰی عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پېغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پېغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مريم ته يې القاء کړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکی راپورته کړ او ويې ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عيسٰی عليه السلام حقيقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهی په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړې، نو زه به ارو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست ګټې:

١. څوك چې د چا نمايندګي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زيرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.

٢. د حضرت عيسٰی عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيت او اسلام ترمنځ کوم توپير نه ليدل کېږي.

٣. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهايي فيصله صادره کړي د دعوې د جانبينو دلايل او نظريات واوري.

٤. که د اسلام دښمنان ډېر زيات چالاکه او زيرکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

فعاليت

د دې لوست څخه چې نورې ګټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بيان کړئ.

۲ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل؟

۳ـ جعفر بن ابي طالب﷜ نجاشي ته د اسلام د ښېګڼو په هکله څه وويل؟

٤ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسٰی﵇ په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل؟

٥ـ جعفر بن ابي طالب﷜ د عيسٰی﵇ په هکله څه وويل؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ دا او هغه څه چې عيسٰی﵇ راوړي دي دواړو د يو (   ) رڼا ده.

۲ـ موږ د عيسٰی﵇ په هکله هغه څه وايو چې زموږ (   ) موږ ته راوړي دي.

۳ـ نجاشي له ځمکې څخه يو نرى (   ) راپور ته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې اسلام راوړ، یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېر وربړاوه، تر دې چې هغه یې په کاڼي وویشت او داسې یې زخمي کړ چې وینې ترې روانې شوې، وروسته بیا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شریک شو. د عبدالله بن جدعان وینځې چې دغه زړه دردوونکې حالت په خپلو سترګو لیدلی و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او لیندۍ یې هم په لاس کې وه بیان کړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قریشو ترټولو زړور پیاوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره د مظلومیت څخه یې غیرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابوجهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی د ابوجهل په سر ودرېد او ورته یې په ډېر قهر او غوسه وویل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه یې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا یې په لیندۍ وویشت او ډېر سخت یې زخمي کړ، او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارک دین مشرف شو او په پوره میړانه یې له اسلام او پیغمبر صلی الله علیه وسلم څخه دفاع وکړه.

د لوست ګټې:

۱- رسول الله صلی الله علیه وسلم د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا یې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.

۲-د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي دعوت‌گرانو شکنجه‌کول او تعذیبول د اسلامي دعوت د مخنیوي په لارکې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانګړې توګه د ځوانانو مسلمانانو یوه ځانګړتیا ده.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېدای شي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د حضرت حمزهﷺ د اسلام منلو لامل څه و؟

۲_ ولې حضرت حمزهﷺ پر ابوجهل په قهر شو؟

۳_ حضرت حمزهﷺ ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ حضرت حمزهﷺ د بعثت په (   ) کال د ذولحجې په میاشت کې مسلمان شو.

۲_ حضرت حمزهﷺ د قریشو تر ټولو (   ) ځوان و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ حضرت حمزهﷺ د بعثت په اتم کال مسلمان شو. (   )

۲_ د حضرت حمزهﷺ د مسلمانېدو لامل د ابوجهل ظلم پر حضرت محمدﷺ باندې و. (   )

۳_حضرت حمزهﷺ د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ويشتم لوست

د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل

حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت حمزه رضي الله عنه له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په مياشت کې مسلمان شو.

د عمر رضي الله عنه او نعيم رضي الله عنه تر منځ خبرې:

حضرت عمر رضي الله عنه د هغه دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمد ﷺ سره يې درلوده يوه ورځ د محمد ﷺ د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعيم بن عبدالله العدوی سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځې؟ عمر رضي الله عنه وويل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعيم وويل: که محمد ووژنې نو د بني هاشمو او بني زهرؤ له دښمنۍ څخه به څرنګه ځان وژغورې؟

عمر رضي الله عنه وويل: معلومېږي چې خپل دين دې پرېښی دی او بې دينه شوی يې.

نعيم ورته وويل: عمره! يوه حيرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوښی) دې هم بې دينه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمر رضي الله عنه خبره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

خباب رضي الله عنه چې هغوی ته د قرآن تعليم ورکاوه د عمر رضي الله عنه په ليدو ځان ګوښه کړ او د عمر رضي الله عنه خور فاطمې (رضی الله عنها) د عمر رضي الله عنه څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنګه چې عمر رضي الله عنه کور ته د ننوتلو پر مهال د خباب رضي الله عنه قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه يې وکړه: دا د ورو غږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمر رضي الله عنه وويل لکه چې بې دينه شوي ياست .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خور او اوښي ځواب:

اوښي يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟

عمرﷺ په خپل اوښي سعيد بن زيدﷺ بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمرﷺ هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق د ستا د دين څخه پرته په بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمرﷺ په زړه کې د اسلام ځای نيول:

عمرﷺ چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينګار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پښېمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:

ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمرﷺ ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کريم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمرﷺ پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآنکريم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمرﷺ سترګې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولګېدې، ويې ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طٰه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ) د طه سورت ۱۴آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ اداکړه.)

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمدﷺ راوښايئ.

د حضرت عمرﷺ لاړښوونه دار ارقم ته:

خبابﷺ چې کله د حضرت عمرﷺ خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او ويې ويل: هيله من يم چې د رسول اللهﷺ دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمرﷺ بيا خپله توره راواخيسته او د نبي اکرمﷺ په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمرﷺ ه دار ارقم کې:

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمرﷺ دروازه وټکوله، يوه صحابي عمرﷺ وليد چې له خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توري سره ولاړ دی، پېغمبرﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزهؓ وويل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خير په نيت راغلی وي خير به ورته وروسي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهؐ حضور ته ورغی پېغمبرﷺ هغه د گرېوان څخه ونيو او خپلې خواته يې راکش کړ او ورته يې وويل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د وليد بن مغيره په څېر پايله ولرې؟

حضرت عمرؓ وويل: (اشهد ان لا اله الاالله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمرؓ مسلمان شو رسول اللهﷺ ته يې وويل آيا موږ د ژوند او يا مرگ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه يئ که تاسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمرؓ وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرگندوو؟ سوگند مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په ريښتيا رالېږلی يې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرگندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول اللهﷺ په ملتيا په دوه کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمرؓ او حضرت حمزهؓ شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول اللهﷺ په همدې ورځ حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ټکي:

۱ .د پياوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په يووالي سره د مسلمانانو ليکې ټينگښت مومي.

۲ .ځوک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.

۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د ريښتونيو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېږي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ حضرت عمرؓ د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲ـ د حضرت عمرؓ د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳ـ حضرت عمرؓ د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟

٤ـ ولې حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ د وژلو په نیت توره په لاس وووت، په لاره کې (   ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترځ کې په خپله ژبه او خپل ځانګړي تعبیر ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر اړخيز پرېکون

هغه پېښې چې مشرکان يې اندېښمن کړل:

د څلورو اونيو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشرکان هک پک حيران کړل چې هغه عبارت دي له:

١. د حضرت حمزه رضي الله عنه مسلمانېدل.

٢. د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل.

٣. د حضرت محمد ﷺ له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړانديزونو نه منل.

٤. د حضرت محمد ﷺ د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.

دې پېښو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمد(ص) ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوڅې به د دوی په وينو رنگ شي له دې امله يې د حضرت محمد ﷺ له وژلو څخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېري ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون:

د بعثت په اووم کال د قريشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه يې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو يې چې رسول الله ﷺ د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنگه ورزياته يې کړه چې د هاشم له کورنۍ سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خوا خوږي نه کېږي، بيا يې دغه تړون د کعبې شريفې په منځ کې راوځړاوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم دمياشتې په لومړۍ

ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک توکي وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بوږنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاڼې او د حېواناتو وچ پوستکي وخوري.

د کوچنیانو او ښځو ژړاګانې د لیرې ځایونو څخه اورېدل کېدې.

د بندیز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د ترون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعدې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوې جامې یې اغوستې وې، لومړی یې د کعبې طواف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او ویې ویل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېډه خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لوږې هلاکېږي، قسم په الله ﷻ چې د دې ظالمانه ترون پاڼه به ارومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، ورغبرګ کړ: تا دروغ وویل، قسم په الله ﷻ چې دا پاڼه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاڼې د شکولو خبرې یې وکړې او ابوجهل یې پر له پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووایي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پاڼه وینه (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷻ د نوم څخه یې نورې د ظلم او تېري ټولې کلمې خوړلې دي، که چېرې د هغه خبر ې دروغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او رښتیا وه، نو تاسې باید په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوم وویل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو لیکلې پاڼه وشکوي، ګوري چې چینجو ټوله خوړلې ده او یوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دې ترتیب تړون لیک وشکېده، رسول اللهﷺ او ملګري یې د محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول اللهﷺ د نبوت د رښتینولۍ ډېر لوی او ستر دلیل په غرېدلو سترګو ولید.

د لوست ګټې:

۱. اقتصادي بندیز مسلمانان په ډول ډول تکالیفو او ستونزو اخته کړل.

۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاریخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.

۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دین د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.

٤. اقتصادي محاصره داسې یو ناروا کار دی چې د ضمیر او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ــ د تړون مهم ټکي ولیکئ.

۲ــ د ظلم او تېرې تړون څومره موده دوام وکړ؟

۳ــ د دې تړون د ماتولو بهیر څرنګه و؟ څرګند یې کړئ.

٤ــ د دې تړون لیکونکي ته څه پېښ شول؟ بیان یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم د میاشتې له لومړۍ نېټې پیل شوه.

۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم په میاشت کې ختمه شوه.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ د دغه تړون پرېکړه د کعبې په منځ کې وځړوله. (   )

۲_ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره کې محاصره وي. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړينه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په مياشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حيثيت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان يې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بدبختانه په خپله يې ترې ګټه وانخيسته او د خپلو نيکونو په زاړه دين مړ شو.

د پېغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړينې وروسته د قريشو له خوا ظلم او تېرى:

د ابوطالب له مړينې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تيري جرئت لا زيات شو او هغه يې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، يوه ناپوهه قريشي په رسول الله ﷺ باندې مردارې خاورې واچولې، پېغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت وليد په ژړا شوه او سر يې ورته ومينځه، رسول الله ﷺ ورته وويل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به ارو مرو ستا پلار ژغوري.

رسول الله ﷺ به ويل: ماله قريشو څخه د ابوطالب په ژوندکې داسې بد چې زه يې ځورولم نه وو ليدلي.

خديجه الکبرىٰ رضي الله عنها د الله تعالى د رحمت په لور:

خديجه الکبرىٰ د ابوطالب له مرګ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خديجه الکبرىٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته يوه ستره پيرزوينه وه چې د يوې پېړۍ څلورمه برخه يې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به يې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې يې ملګرې وه.

رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمايي: هغه وخت يې پرما ايمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت يې رېښتينى وګڼلم چې نورو راته دروغجن ويل او هغه وخت يې په خپل مال کې برخمن کړم چې هېچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبرﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د څو اونیو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پیښې منځته راغلې رسول اللهﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول اللهﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډ ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته را وبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول اللهﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاڼو په ویشتلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پښې یې له وینو ډکې او بدن مبارك یې په وینو سور شو.

د لوست ټکي:

۱- د الله تعالٰی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتگران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت دروند پېټی او دنده په سمه توگه پرمخ بوځي.

۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښناك دی او باید مسلمانه ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.

ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملگرتیا او د رسول اللهﷺ سره مخلصانه همدردي او خوا خوږي، رسول اللهﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېگنې وستایي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول وواياست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ ابوطالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ ابوطالب د رسول اللهﷺ نیکه و. ( )

۲_ د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طایف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصیل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طایف ته روان شو چې د طایف خلک به یې بلنه ومني. طایف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی.
په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم د ده سره ملګری و. رسول الله ﷺ به چې په هر کلي تېرېده هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طایف څخه د رسول الله ﷺ ویستل:

رسول الله ﷺ لس ورځې په طایف کې تېرې کړې، د طایف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دین ته راوبلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طایف څخه د رسول الله ﷺ د ویستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راوپارول، ترڅو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاڼو یې وولي چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کاڼو وویشتل شو او پښې مبارکې یې په وینو رنګ شوې.
زید بن حارثه رضي الله عنه به هڅه کوله تر څو د رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډبرې مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.
ناپوهانو خپلو ویشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، څو د عتبه او شیبه باغ ته چې د طایف څخه خلورنیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ دعا :

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواشینی ننوت د انګورو تاک ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (یاالله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته‌گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خدایﷻ يې او زما هم رب يې، ته مې چاته سپارې؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ ياکوم دښمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته رابانديې په غوسه نه يې هېڅ باک مې نشته، ستا ښښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې تيارې پرې رڼا او د دنيا او اخرت وراني پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړې ده چې ته راضي شې، له‌گناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفيق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي:

کله چې د ربيعه زامنو رسول اللهﷺ په ډېر مظلوم حالت وليد زړونه يې پرې وخوږېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته يې وويل چې د انګورو يو وږی رسول اللهﷺ ته يوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول اللهﷺ په وړاندې کېښود رسول اللهﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ويلو يې په خوراک پيل وکړ.

عداس وويل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وايي. پېغمبرﷺ ورته وويل: ته د کوم وطن يې؟ او په کوم دين يې؟

عداس وويل: زه نصراني يم، د نينوا څخه.

پېغمبرﷺ ورته وويل: د نېک سړي يونس بن متیعليه السلام له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: يونس بن متیعليه السلام څه پېژنې؟

رسول اللهﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منډه کړه او د رسول اللهﷺ لاسونه او پښې يې ښکلې کړې.

د ربيعه زامنو عداس وليد، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وويل: هلاک شې، دا دې څه وکړل؟

عداس وويل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوک غوره نشته، ماته يې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبياؤو څخه يې بل څوک نشي کولی.

هغوی وويل: هلاک شې له دين څخه دې وانه ړوي، ځکه ستا دين د هغه له دين څخه غوره دی.

رحمة للعالمين پېغمبرﷺ:

پېغمبرﷺ خورا ستړی او خواشينی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائيلعليه السلام

---

۲ - د پاسنۍ فقرې يادونه په ازموينه کې اړينه نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل: الله ستا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې نو د مکې غرونه به پر دوی يو ځای کړم.
رسول الله ﷺ ځواب ورکړ: زه هيله من يم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پيدا کړي او داسې دعا يې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لايعلمون).
ژباړه: خدايه! ته زما قوم ته هدايت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کې چې پيغمبر ﷺ ډېر غمجن او خواشينی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.
رسول الله ﷺ د جبرائيل عليه السلام په ملتيا له مسجد الحرام څخه بيت المقدس ته يوړل شو او بيا هماغه مهال د بيت المقدس څخه **آسمانونو** ته پورته شو.
د رسول الله ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بيت المقدس ته په قرآن عظيم الشان ثابت دی، بيا له بيت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احاديثو ثابت دی.

د لوست ګټې:

۱- رسول الله ﷺ ته ستونزې او تکاليف پيښېدل، د هغو مصلحينو او داعيانو لپاره يو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.
۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروګلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکاليفو او ربړونو (چې ترټولو وړاندې پيغمبر ﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندې درود او سلام ووايو.
۳- پيغمبر ﷺ رحمة اللعالمين دی، هېڅکله يې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې د نېکۍ ترحم او ښښنې څخه کار واخلي.
٤- د اسراء او معراج د ارزښت بيانول او د پيغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې بايد د مسلمانانو له لوری يې ساتنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنی قبلې او نبي کريم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفيتونو په هکله يو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
کله چې پيغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مايوسه شو، نو چېرته ولاړ؟
د طايف په سفر کې د پيغمبر ﷺ ملګری څوک و؟
پيغمبر ﷺ په کوم کال طايف ته ولاړ؟
د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرګند کړئ.
ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
طايف له مکې مکرمې څخه (   ) کيلومتره ليرې دی.
رسول الله ﷺ (   ) ورځې په طايف کې تېرې کړې.
ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه وليکئ.
مکه مکره د طايف څخه (۳۰) کيلومتره ليرې ده. (   )
عداس وويل: زه نصراني يم د نينوا څخه. (   )
د پيغمبر ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بيت المقدس ته په قرآن عظيم الشان ثابت دی او د هغه تګ له بيت المقدس نه **آسمانونو** ته په مشهورو احاديثو ثابت دی. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د عقبې لومړنی بیعت

د بیعت ځخه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د یو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کیلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شیطانان وېشتل کېږي) ترڅنګ پروت دی، د جزیرة العرب د خلکو به دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شریفې د زیارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په یوولسم کال هم د مدینې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول اللهﷺ سره یې وعده وکړه چې د ده پېغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بیعت:

د بعثت په (۱۲) کال د مدینې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه یې تېر کال هم راغلي وو، د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې یې د رسول اللهﷺ سره غونډه وکړه او هم یې له هغه سره بیعت وکړ چې دغه بیعت د عقبې په لومړني بیعت ونومول شو.

د بیعت ټکي:

عبادة بن صامتؓ د عقبې د لومړني بیعت په هکله داسې وایي: رسول اللهﷺ موږ ته داسې وفرمایل: راشئ زماسره په دې خبره بیعت وکړئ چې:

۱_ د اللهﷻ سره به هېڅ شریک نه نیسئ.

۲_ غلا او زنا به نه کوئ.

۳_ اولادونه به مو نه وژنئ.

٤_ په خلکو به تور نه لګوئ.

٥_ په نیکۍ کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وایي: موږ د رسول اللهﷺ سره په همدې امورو بیعت وکړ.

په مدینه منوره کې د قرآن کریم او اسلامي روزنې ښوونکی:

وروسته له دې چې بیعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول اللهﷺ یو مسلمان زلمی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت کوونکو سره یثرب ته ولېږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیرﷺ غوره کړ چې یو پوه او هوښیاره مسلمان ځلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي:

مصعب بن عمیرﷺ د اسعد بن زراره په کور کې استوګنه پیل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړې کېدونکو هلو ځلو سره یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیرﷺ په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر:

یوه ورځ مصعبﷺ او اسعدﷺ د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي و کېنښناستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران و او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتګ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلك بې لارې کوي په قهر سره وو‌ایه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ویې ویل: ولې دلته رغلي یئ؟ غواړئ چې زموږ ساده ګان وغولوئ، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ.

معصبﷺ ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې ویې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوك په تا نشي منلی.

اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کېنښناست، مصعبﷺ ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعبﷺ وايي: قسم په الله‌ﷻ چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اسیر وویل: دا څومره ښکلې او په زړه پورې دین دی! دی دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښایئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندې او د شهادت کلمه به وو‌ایې او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاځېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویله او دوه رکعته لمونځ یې اداکړ.

اسید وویل: زما یو بل ملګری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلك به مسلمانان شي.

هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذﷺ اسلام راوړل:

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته وویل: قسم په الله ﷻ چې اسید په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسید چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وویل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله ﷻ ما په هغوکې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وویل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره یې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله یې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسید غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا یې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وویل: ای ابو امامة! قسم مې دې په الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړې چې موږ یې نه خوښوو؟

مصعب رضي الله عنه سعد ته وویل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟

که دې خوښې شوې نو ویې منه او که نه په زور خو یې په تا نشو منلی.

سعد وویل: خبره مو روغه ده، بیا یې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته اسلام بیان کړ، بیا یې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله رضي الله عنه چې له خبرو وړاندې یې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلیدې او رڼا یې کوله.

سعد رضي الله عنه وویل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وویل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغوندې او د توحید کلمه به ووایې، بیا به دوه رکعته لمونځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد رضي الله عنه خبرې له خپل قوم سره:

سعد رضي الله عنه خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور یې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ویې ویل: ای د اشهل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر ګورئ؟

ټولو وویل: ته زموږ مشر او لارښود یې.

سعد وویل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله ﷻ او رسول الله ﷺ ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه چې د اسعد بن زراره رضي الله عنه په کور کې استوګن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او رسول الله ﷺ ته يې د کاميابی زېری، د قبايلو تود او ګرم هرکلی، د هغوی نيکې او پاکې هيلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راووړ.

د لوست ګټې:

۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.

۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذينو په اصلاح سره کولی شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.

۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمی، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړ ه شي تر څو په زړونو کې لاره پيدا او مسخر يې کړي.

فعاليت

د سيرت نبي ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې ګټې تر لاسه کېږي څرګندې يې کړئ.

ارزونه

آ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. د عقبی لومړنی بيعت په کوم کال ترسره شو؟

۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟

۳. د اسيد بن حضير رضی الله عنه او سعد بن معاذ رضی الله عنه د مسلمانېدو کيسه په لنډ ډول بيان کړئ.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. د نبوت په يوولسم کال د حج په موسم کې د يثرب (   ) تنه مسلمان شول.

۲. مصعب بن عمير رضی الله عنه په يثرب کې په (   ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقبې دويم بيعت

د بعثت ديارلسم کال:

د بعثت په ديارلسم کال د حج په موسم کې د يثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول اللهﷺ سره يې په پټه رابطه ونيوله چې په پايله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشريق د ورځو په لړ کې د شپې په تياره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دويم بيعت په هکله د کعب بن مالکؓ څرګندونه:

کعب بن مالکؓ فرمايي:

سره له دې چې موږ د رسول اللهﷺ سر د ليدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو يواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نوميالی مشر و) وويل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بيعت له ګډون څخه برخمن او بيا وروسته نقيب (نماينده) وټاکل شو.

کعبؓ وايي: په دې شپه د نورو خلکو سره يو ځای په خپلو ځايونو کې ويده شو، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول اللهﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شو او ټول په عقبې کې راغونډ شو او د رسول اللهﷺ د راتګ په انتظار وو.

عقبې ته د پيغمبرﷺ راتګ:

هماغه و چې پيغمبرﷺ راښکاره شو او تره يې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دين و، هم ورسره و او اړينه يې وګڼله تر څو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې ګډون وکړي او د بيعت په اهميت او خطرناکو پايلو د ګډونوالو سره خبرې شريکې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباس ﷜ ځرګندوني:

د غونډې په پیل کې عباس ﷜ خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او درونډ مسؤولیت ور په ګوته کړ چې د دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمد ﷺ) په خپله غوره ګڼي له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپارئ، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د ګډونوالو ځرګندوني:

کعب بن مالک ﷜ عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې ګډونوالو رسول الله ﷺ ته وویل: ای د الله ﷻ رسوله! د خدای ﷻ او د خدای ﷻ د رسول ﷺ (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړې ویې غواړه، بیا رسول الله ﷺ خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې ځرګند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه:

جابر ﷜ فرمایي: موږ رسول الله ﷺ ته وویل: په څه درسره بیعت وکړو؟ پیغمبر ﷺ وفرمایل:

په سختیو او آسانیو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعني هر وخت).

په تنګ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لګول.

په نیکیو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د الله ﷻ په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتۍ څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه ځرنګه چې د خپلو ښځو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ:

براء بن معرور د رسول الله ﷺ لاس ونیو او ویې ویل: هو! په همدې شروطو درسره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په ریښتیا پیغمبر رالېږلی یې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د الله ﷻ رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په الله ﷻ چې موږ ډېر جنګیالي، تورزن او مېړني خلک یو او دا کار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت کوونکو شرطونه:

براء بن معرورﷺ د رسول اللهﷺ سره خبرې کولې چې ابوالهیثم په خبرو کې ورګډ شو او ویې ویل: ای د خدایﷻ رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې اللهﷻ تاته بری درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د اللهﷻ رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توئېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یئ، د هغو سره به جنګېږم چې تاسې ورسره په جګړه کې یئ او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول اللهﷺ د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده ګان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

فعالیت

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرګند یې کړئ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ مشران باید په هره پرېکړه کې د نماینده‌ګانو نظر او موافقه واخلي.

۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې ریښتوني واوسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستلی شئ، څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟

۲_ د عقبې دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟

۳_ د بیعت بندونه بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.

۱_ د یثرب د مشرکانو سره څه دپاسه (   ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲_ د نمایندګانو له ډلې څه نهه تنه (   ) او درې تنه (   ) و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. (   )

۲_ د عقبې په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د سیرت نبی ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفینو د لنډې پیژندنې سره یې په کې ځای پر ځای وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دری دېرشم لوست

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

١ – الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

٢ – ظُلُمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشويشونه او سختی دي.

د حديث شريف معنا:

له عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت د ورځې تيارې دي).

د حدیث شریف حکمت:

ظلم د سختیو، دښمنیو، کینې او انتقام اخیستلو لامل گرځي، چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق گرځي.

د حدیث شریف گټې:

۱-د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه گناه ده.

۲-ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا ویني: الله تعالی هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چیری د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وبښي، لدې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا ارو مرو ویني.

ارزونه

۱- پورتنی حدیث شریف معنا کړئ.

۲- د پورتني حدیث شریف د راوي په هکله څرگندونه وکړئ.

۳- د پورتني حدیث شریف گټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱- د ظلم د نړوونکو تاثیراتو په اړه یوه مقاله ولیکئ.

۲- د حدیث شریف دغه برخه یاد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورديرشم لوست

د نرم خوی فضيلت

عَنْ عَائشَةَ رَضيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قالت : (كُنْتُ عَلَى بَعير صَعْب فَجَعَلْتُ أَضْربُهُ فَقَال لِي رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْه وَسَلَّمَ عَلَيْك بالرِّفْق فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.) رواه احمد

د راوي پېژندنه:

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديقؓ لور او د پيغمبرﷺ ميرمن او د مسلمانانو مور ده د هجرت په دويم کال پيغمبرﷺ ور سره نکاح وکړه خورا فقيهه او عالمه وه په ځانګړي ډول د پيغمبرﷺ د ژوندانه له جزئياتو څخه يې پوره آګاهي درلوده، له پيغمبرﷺ څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

١. بَعير صَعْب: شوخ اوښ

٢. فَجَعَلْتُ أَضْربُهُ : د هغه په وهلو مې پيل وکړ.

٣. عَلَيْك بِالرِّفْقِ: پر تا لازم دی تر څو نرمي او لطف وکړې.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عايشې صديقې(رضی الله عنها) څخه روايت دی چې زه يوه ورځ په شوخ او ناأرامه اوښ

سپره وم، او ما د هغه اوبښ په وهلو پيل وکړ تر څو هغه اوبښ آرامه شي، پيغمبرﷺ راته وويل: پر تا لازم دي چې د دې اوبښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پای يې ناوړه وي.

د حديث شريف حکمت:

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنيو، جګړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه يوسي، په همدې بناء پيغمبرﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حديث شريف ګټې:

۱.په وينا او کړنو کې نرمي: انسان بايد په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمې خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په يو بل حديث شريف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲.پر حيواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژونديو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حيوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي بايد په نرمۍ چلن وشي.

۳.له قهر، غوسې او بدخويۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخويۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بيا وروسته پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خويي په مقابل لوري کې هم سختي پيدا کوي او د دې کار پايلې داسې اندازې ته ورسېږي چې يو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خويي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهربانۍ او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختۍ په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.

٤.د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتيجه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو سترګو ويني هغه داسې چې په لطف او مهربانۍ سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توګه سرته رسېږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ: **فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:**

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف ګټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكَ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

زغم او حوصله

عَن أبِي هُرَيرَة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلي الله عليه وسلم: (لَيسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرعَةِ إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

دغه راوي په دريم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

الشَّدِيدُ :	قوي او پهلوان.
بالصُّرعَة:	د مقابل لوري په څملولو.
اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ:	هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهریره﷛ څخه روایت دي چې پیغمبرﷺ وفرمایل: هغه څوک قوي نه دی چې په پهلوانی کې خپل مقابل لوری څملوي بلکې ربښتنی قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت:

د انسان له بدو خصلتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کوونکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلالت کوي او خورا بدې پایلې لري ځکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنترولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په ډېرو وختونو کې د خپل غچ اخیستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرانېدونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبرﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم په خپل ځان کنترول ولري او د غچ اخیستلو او زور أزمایني په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف ګټې:

۱.قوي او پهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنترول او واک ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښيارۍ او عقل څخه لیرې وي اوپه راتلونکي کې د خفګان او پښېمانۍ لامل وګرځي.

۲ .د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنګه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د څملولو په فکر کې وي تر څو د زور ازمايلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مګر د الله تعالی پیغمبرﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دی.

۳ .په خلکو کې د پیغمبرﷺ د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانګړې ډول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخیستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لدې حدیث

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره ګناه ده.

٤. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زیات انسانان یوه لاره نیسي چې ښې پایلې نه لري، مګر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبیر سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هیڅ ډول نقصان او پښېمانتیا ونه لري.

ارزونه

١. د لوست حدیث معنا کړئ

٢. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:

لَيسَ الشَّدِيدُ بِ......... إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي .... نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.

٣. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

١. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

٢. د لوست د حدیث شریف د موضوع په اړوند یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

بد خويونه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

راوي په تېرو لوستونو کې پيژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدگومان څخه ځانونه وساتئ

٢. لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.

٣. لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عيبو نه مه څيرئ

٤. لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. پدې ډول چې خپله يې نه اخلي

٥. لَا تَحَاسَدُوا: يوله بل سره حسد مه کوئ.

٦. لَا تَبَاغَضُوا: يو له بل سره کينه مه کوئ

٧. لَا تَدَابَرُوا: يو له بل سره دښمني مه کوئ او اړيکي مه پرې کوئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابو هریرهؓ څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: یو پربل بدګماني مه کوئ ځکه چې بدګماني لوی دروغ دی د یو او بل کمزوري مه بیانوئ، عیبونه یې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او یو له بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. اې د الله بنده ګانو یخپلو کې سره ورونه شئ.

د حدیث شریف حکمت:

بدګوماني، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خویونه دي چې د وګړو د بدنامۍ لامل ګرځي او د ټولنې وګړي په بې ځایه ویناو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنیو ته ورسېږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف ګټې:

۱ .بدګوماني حرامه ده: بې له کوم دلیله پر چا بدګومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کیږي چې د یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدي یو عارضي شی دی، چې په انسان کې پیدا کېږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدي د دلائلو او علامو په رڼا کې څرګند نشي هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو ګومانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدۍ قضاوت او فیصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدګومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

۲ .تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندی:

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وایي، محسس انسان هغه چا ته وایي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بیا خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳.تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولو ته وايي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئوونيت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځينې ويناوې او جايزې کړنې (په ځانګړي ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفي او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسيسو او پلانونو تعقيبول تر څو د مجرمينو او د هغوی د طرحو مخه ونيسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنيزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حديث د حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځينې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفايي حسابېږي، چې د دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

٤.تناجش حرام کار دی:

تناجش ډېر د مزايدې په بيعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د يو جنس د قېمت د اوچتولو په غرض يو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به يو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي، او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي يو جنس په ډېر اوچت قېمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له يوه پلوه فرېب او دوکه ده او له بل پلوه د يو څو دوکه بازو په وسيله د اجناسو د قېمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزايدې بيعه)) تمثيل کړي.

ارزونه

۱. د لوست د حديث شريف معنا بيان کړئ.

۲. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ:   **لَا تَحَسَّسُوا:**   **لَا تَدَابَرُوا:**

۳- د پورتني حديث شريف ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. **إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .**

۲. **لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخکې لوست د حديث شريف پاتې برخه

٤- يو له بل سره کينه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

٥- کينه او بغض حرام دي:

کينه او بغض دوستي او ملګرتيا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړيکې پرې کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دين بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي حرام ګرځولي دي.

فعاليت

حسد تعريف، او د غبطې سره څه توپير لري؟ بيان يې کړئ.

٦- د اړيکو پرې کول او يو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ايز ژوند، او د ټولنيزو اړيکو ټينګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي له دې امله د اړيکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحيې سره مخالف کارونه دي.
په يو بل حديث شريف کې چې بخاري او مسلم روايت کړی دی راغلي دي: (د يو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له درېو ورځو څخه زياته مقاطعه وکړي، کله چې له يو بل سره مخامخ شي نو يو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اچولو کې لومړيتوب وکړي).
له بل پلوه له يو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمينه برابروي چې له يو چا څخه بل چا ته تحريف شوې خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لوېې دښمنی ته رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د الله تعالی بندګي:
انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانګې خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د ورورولۍ ژوند:
په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د ورورولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندی کړای شي چې د ورورولۍ څخه هدف همغه نږدې همدردي، خیر غوښتل او زړه خوږی وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا آرامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ .... أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا .... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا .... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.
۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟
۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟
٤. د حدیث شریف کوم عبارت د بدګومانۍ په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:
لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.
۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دیرشم لوست

نیشه یي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجة.

د راوي پېژندنه:

په دویم لوست کې یې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

مَا أَسْكَرَ:	کوم شي چې نیشه راولي
كَثِيرُهُ:	ډېر یې
قَلِيلُهُ:	لږ یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث معنا:

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي حرام دي او هر هغه څه چې زیات یې نیشه راولي لږه اندازه یې هم حرامه ده.

د حدیث شریف حکمت:

نیشه يي توکي وګړي او ټولنه له خورا سختو زیانونو سره مخ کوي: لکه دیني زیانونه، روغتیایي زیانونه، ټولنیز زیانونه، اقتصادي زیانونه، سیاسي زیانونه، امنیتي زیانونه، روحي زیانونه او داسې نور.

په همدې اساس په سالمه ټولنه کې باید د نېشه يي توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نیشه اي توکو تعریف:

نیشه يي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعالیت سیستم ته تغیر ورکوي او زیات استعمال يې د بدني او روحي روږدوالي لامل ګرځي.

د نیشه اي توکو ډولونه:

نیشه اي توکي هم په طبعي توګه وجود لري لکه اپین چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کیمیاوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هیرویین، مورفین، کوکائین، کودین او داسې نور.

د نیشه اي توکو ضررونه:

د نیشه يي توکو استعمال ډیر جسمي اوروحي زیانونه لري لاندې يې بیانوو.

١. د بدن د دفاعي سیستم کمزوري کول.
٢. د مرکزي اعصابو د فعالیت سستول.
٣. د زړه د ټکان زیاتوالی .
٤. د ستوني او بلوړو سرطان
٥. د لیدکمزوري کول.
٦. د وینې د فشار لوړول.
٧. په وینه کې د غوړوالي زیاتوالی.
٨. د زړه دربدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. د تنفسي سیستم خرابیدل.

۱۰. روحي تشویشونه لکه (خفگان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او نااميدي) پيدا کول.

ارزونه

۱. د حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۲. د نیشه يي توکو مهم ضررونه بیان کړي.

۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

((کُلُّ مُسْکِرٍ ....))

((مَا أَسْکَرَ کَثِیرُهُ فــ......... حَرَامٌ))

کورنۍ دنده

حدیث شریف له معنی سره حفظ کړئ.

د نیشه اي توکو د اضرارو په اړه یوه مقاله ولیکئ چي له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دیرشم لوست

فاسده بیعه

په نولسم لوست کې مو باطله بیعه وپیژندله،اوس غواړو چې په فاسده بیعه وپوهیږو.

د فاسد تعریف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی یعنی نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بیعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د انعقاد شرطونه یې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه یوکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بیعه کې داسې شرط کیښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د یو کور خرڅول چې په کرایه به یې نه ورکوي.[50]

حکم یې:

مبیعه او مال په قبض کولو سره ملك ګرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر یو د متعاقدینو کولای شي چې بیعه فسخه کړي او اخیستی مال بیرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړومخه ونیول شي.[51]

د فاسدې بیعې ځینې احکام:

- په فاسده بیعه کې یواځې د عقد په کولوسره ملك نه ثابتیږي ترڅوچې له عقد سره سم د بایع په اجازه قبض شوی نه وي.
- که چیرې په فاسده بیعه کې بایع مشتري ته مبیعه تسلیم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبیعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبیعې مالك ګرځي، او بایع د ثمن مالك ګرځي. [52]

---

۵۰ - البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹)- مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰)- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)

۵۱ - الجوهرة النیرة: ۱/ ۲۹۳

۵۲ - الجوهرة النیرة - (۲ / ۲۶۹)- العنایة شرح الهدایة - (۹ / ۱۸۸)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- فاسده بیعه **لغةً** او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲- د فاسدې بیعې حکم څه دی؟

کورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بیعې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکروه بيعه

له منعه شويو بيعو څخه مو باطله او فاسده بيعه وپيژندله،اوس غواړو چې په مکروه بيعه وپوهيږو.[53]

د مکروه بيعې تعريف:

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی ، يعنې بد ګڼل شوی.

او شرعاً: هغه بيعه ده چې اصلا او وصفاً روا وي، خو ديوه بل شی له کبله ورڅخه د ډډې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخيستل او خرڅول.[54]

حکم يې:

په مکروه بيعه کې له قبض څخه مخکې ملکيت ثابتيږي او د قيمت ورکول واجبيږي.[55]

د مکروه بيعې مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هی کولو ته وايي.

او د شريعت په اصطلاح کې: د دريمګړي له لورې د مال قيمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله يې اخيستونکی نه وي، بلکې يوازې د نورو د هڅولو لپاره يې قيمت لوړول غواړي، نجش بلل کيږي.[56]

ددې بيعې حکم: دا بيعه مکروه بيعه ده. ځکه دا د يو مسلمان ورور د ضررلپاره يوه حيله جوړول دي، له دې امله شريعت ورڅخه منعه کړيده.

۲. د ورور په بيعه باندې بيعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بايع اومشتري) ديوې سلعې (سامان) په بيعه کولو لګيا وي، بايع خپل شی قيمت کړي ، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوی په بيعه کې ځان ورګډ کړي، او هغه شی له بايع څخه يا په زيات قيمت او يا په هغو يادوشويو ثمنو واخلي.

۵۳- د امام صاحب رح په وړاندی تحريمی مکروه : هغه ده چې په ظني دليل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنږدې وي. (فتح القدير: ۵/ ۲۳۹، والبحر الرائق (ج۱۶/ص۳۰)، وتبيين الحقائق(ج۱۰/ ص۴۲۳).

۵۴ - رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)

۵۵ - الهداية(حاشية) (۱۹). ۵۶ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له رسول اللهﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې دځان لپاره ورګډ شي). او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.[57]

۳. د قافلې مخې ته ورتګ:

صورت يې دادی چې يوڅوک د داسې قافلې په راتګ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) يې را بار کړي وي، او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي، او بيا يې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې ښاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کېږده، په مناسب وخت کې به يې په ښاريانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم.

د دې بيعې حکم: دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ) {صحيح البخاری ۵/۲۶۷}، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقې اوسيدونکي په قحطۍ اوتنګ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا ګناه نلري.[58]

۴. د جمعې د آذان په وخت کې بيعه کول:

د بيعې مکروهه وخت د جمعې د آذان څخه پيل کيږي: الله تعالی فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ }. " ای مؤمنانو ! کله چې د جمعې په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خوا ته وځغلئ، اخيستل او خرڅول پرېږدئ".

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه لدې سره غيرمشروع شی څېرمه شوی دی چې هغه د جمعې د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي.

پدې ټولو صورتونوکې بيعه مکروه ده خوعقد اوترون وربانديې نه فاسديږي.

فعاليت

ذکر شوی بيعې شرعا مکروه دي، حکمت يې ووايياست چې ولې مکروه ګرځول شوې دي؟

57 - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)

58 - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- مکروه بیعه تعریف کړئ.

۲- د مکروه بیعې حکم څه دی؟

۳- په لنډه توګه د مکروه بیعې مهم ډولونه وښایاست.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. د نجش حکم: نجش بیعه مکروه ده ( ).

۲. د جمعې د آذان په وخت کې بیعه مکروه نه ده ( ).

۳. د مکروهاتو سره عقد نه فاسدیږي ( ).

کورنی دنده

د مکروهه بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څلوېښتم لوست

اقاله

محمود له يوه دکان څخه يوه جامه واخيستله، چې کله خپل کورته ولاړ د جامې په اخيستلو پښيمانه شو، نو پلورنکي ته راغې او ورڅخه يې وغوښتل چې جامه بيرته واخلي او ده ته خپلې پيسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړانديز قبول کړ خپله جامه يې واخيسته او ده ته يې خپلې پيسې ورکړې.

د اقالې تعريف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولرې کولو ته وايي.[٦٠]

او په اصطلاح کې: د متعاقدينو په خوښه د بيعې له مينځه وړلو ته اقاله ويل کيږي.[٦١]

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتيا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پيښيږي چې يوسړی په پيسو يو څه واخلي او بيا وګوري چې دی پيسو ته اړتيا لري، اوکله يو شی خرڅ کړي بيا وګوري چې دې هغه شي ته اړتيا لري، او په بيعه پښيمانه شي، نو اسلامي شريعت د اقالې اجازه ورکړې ده، اود عقد مقابل لوری يې دې خبرې ته تشويق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بيعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول اللهﷺ څخه روايت دی فرمايي: { مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ }[٦٢]. (څوک چې له يوه پښيمانه انسان سره اقاله وکړي, بيعه له مينځه يوسي الله تعالی به يې ګناوې له منځه يوسي).

او بل دا چې د بيعې عقد کول د دواړو اړخونو (بايع او مشتري) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مينځه يوسي.[٦٣]

د اقالې شرطونه:

١- په اقالې کې بايد دواړه اړخه راضي اوخوښ وي.

٢- مبيعه بايد داقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله د عقد لرې کول دي، محل او ځای يې مبيعه ده.

٦٠ - فتح القدير - (ج ١٥ / ص ٢٠٢).

٦١ - تبيين الحقائق: ١١\٦٥.

٦٢ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ.

٦٣ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ (٢- العنايه: ٩\٢٢٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو، او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي، احمد ومنله خو لس افغانۍ ګټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس ووایاست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱. اقاله کول د فسخې په معنا ده، مګر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زیات والی راشي(لکه کوم څاروی چې بچې وزیږوي).

۲. که چیرې تر لومړنیو ثمنو په زیات قیمت اقاله وکړي، اویا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوې بیعه ده.

۳. د ثمنو ضایع کیدل او له مینځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبیعې هلا کیدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د(مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ) معنی بیان کړئ.

۲. د اقالې د رواوالي حکمت او ګټه څه ده؟

۳. د اقالې حکم څه دی؟

ب. لاندی تش ځایونه ډک کړئ:

اقاله په لغت کې: ....ته وایي.

او په شریعت کې: ....

ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضی او خوښ وي ( ).

۲. دا شرط نه دی چې مبیعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ).

کورنی دنده

رسول الله(ص) فرمایي: «مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ» دغه حدیث شریف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

۶۴ - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

دوه څلوېښتم لوست

د مرابحې بیعه

د مرابحې تعریف:

لغتاً: مرابحه ګټې او ډېروالي ته وايي.

او شرعاً:

په معلومه ګټه باندې د مال خرڅولو ته د مرابحې بیعه ویل کیږي.

ددې بیعې د جواز سبب او حکمت:

ډېر داسې مشتریان شته چې په سوداګرۍ کې مهارت نه لري، او یا د بازار د قیمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له یو چا څخه په معلومه ګټه یو شی واخلي، مثلا ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ ګټه درکوم.

نو په دې طریقه په مطمئنه توګه بیعه کولای شي.

د مرابحې حکم:

د مرابحې د بیعې عقد او تړون شرعاً جایز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مرابحې د صحت شرط:

۱. د اخیستلو اصلي قیمت باید معلوم وي.

۲. د ګټې اندازه باید معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام:

• په اصلي قیمت باندې د دوبي، رنګ ورکوونکي، طراز (نقش او نګار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراک پیسې ورزیاتیدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايې: دا شی په دومره راته تمام شوی دی، او داسې به نه وایې چې ما په دومره اخیستی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې که چیرې د مرابحې په بیعه کې مشتري په کوم خیانت پوه شو، نو دی اختیارلري که یې خوښه وي په ټولو ثمنودې واخلي، او یا دې بیرته ورکړي.

فعالیت

د مرابحې بیعه په مختلفو صورتونو تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د مرابحې بیعه تعریف کړئ؟

۲. حکم یې څه دی؟

۳. د مرابحې شرطونه څه دي؟

٤. د مرابحې د بیعې د جواز سبب ذکر کړئ.

٥. د مرابحې دوه حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې د بیعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولیې بیعه

په تېر لوست کې مو د مرابحې بیعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د تولیې بیعه وپېژنو.

د تولیې تعریف:

تولیه په لغت کې: بل چا ته د ولایت او واک ورکولو ته وایي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخیستل شوي قیمت) د شی پلورلو ته وایي .

په تولیه کې بایع نه ګټه کوي او نه نقصان.[٦٥]

د تولیې د بیعې د مشروعیت دلیل:

پِه یو روایت کې راغلي دي چې: ابوبکرؓ دوه اوښان واخیستل، رسول اللهﷺ ورته وفرمایل (وَلِّني أحدَهُمَا) یعنی یو اوښ پخپل سر راکړه یعنې په هغو ثمنو (قیمت) یې راکړه چې تا پرې اخیستی دی.[٦٦]

د تولیې د بیعې د روا والي حکمت:

خلک تولیې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شیانو په قیمتونو نه پوهیږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه وربانديې پوهیږي، تر څو په ډاډه زړه بیعه تر سره کړي.[٦٧]

د تولیې د صحت شرطونه:

١- عوض او بدل باید مِثْلِي او یا قِیَمِي وي.

٢- عوض او بدل باید د مشتري مملوك (خپل مال) وي.[٦٨]

فعالیت

د تولیې د بیعې مختلف صورتونه تمثیل کړئ.

٦٥ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) ٦٦- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)
٦٧ - الفقه الحنفی و ادلته: ٢- ٥٢ ٦٨- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولیه بیعې احکام:

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې، که چیرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو ځخه (قیمت) کم کړي.

• په تولیه کې موزون او مکیل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.[69]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١. د تولیې بیعه تعریف کړئ.

٢. د تولیې بیعې حکم څه دی؟

٣. د تولیې شرطونه کوم دي؟

٤. د تولیې بیعې د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.

٥. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

٦٩- مختصر القدوري: باب المرابحة والتولية

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانۍ راکوې، او که را دې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانۍ اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳۴۰۰۰) افغانۍ پوروړی وي.

د ربا تعریف:

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کیږي.[70]

د ربا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }.[71]

ژباړه: او الله تجارت روا، او سود يې ناروا کړی دی.

د ربا (سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د بیوزلو او تنګ لاسو د ضعف نه ډېره ناوړه استفاده کیږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترګې نیولې وي، او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، اویا داچې ټول عمریې خپل غلام وګرځوي.(دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

---

۷۰ -- رد المحتار(ج ۲۰ / ص ۹۸)

۷۱ - [البقرة/ ۲۷۵]

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربا صورتونه:

۱.کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زيادت په کې حرام دی او هم نسيه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په يو سل او شل گرامه طلا باندې.

۲.کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر يا جنس) صفتونو څخه يو (زائل) شي په هغې کې زيادت روا دی خو نسيه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوربشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسيه يې حرامه ده.

فعاليت

که يو څوک د يوه پسه په عوض کې يو پسه او يو وری واخلي، ايا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱.په شريعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟

۲.د ربا اوسود د حرمت حکمت څه دی؟

۳.د ربا څو صورتونه بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلوېښتم لوست

قرض

رسول اللهﷺ فرمايي: { څوک چې د يو مسلمان د ژوند مشکل ور آسانه کړي الله تعالی به د ده مشکل ور آسانه کړي...... ، او الله تعالی تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي }[72].

د قرض تعريف:

لغةً: غوڅولو او پرې کولو ته وايي، په قرض کې هم يو څوک له خپل مال څخه يوه برخه پرې کوي او بل ته يې ورکوي، قرض ته سَلَف هم وايي.

شرعاً: يوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه ګټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض ورکوونکي ته ورکړي.[73]

د قرض رکن:

رکن يې ايجاب، او قبول دی.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱ .**د کتاب الله دليل**: الله تعالی فرمايلي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[74].

"اې مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نيټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور معامله کوئ، نو هغه وليکئ".

۲ .**د سنت دليل**: رسول اللهﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض ورکړي خدای به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي.))[75]

د دې مبارک حديث مفهوم دادی چې د قرض پنځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کيږي.

۳ .**د اجماع دليل**: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي.[76]

د قرض د روا والي حکمت:

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښيږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ کيږي، او خلک ده

۷۲ - شعب الايمان. بيهقي - (۶ / ۱۰۴). ۷۳- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۷۴)

۷۴- {البقرة : ۲۸۲}.

۷۵- مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان يې عبدالله ابن مسعود څخه روايت کړی دی.

۷۶- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸)- الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته په وړیا توګه پیسې نه ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نه قبلوي، نو یوائینۍ لاره همدغه ده چې د یوې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي ، او بیا یې بیرته ورکړي.

ځکه خو شریعت قرض رواکړی دی، او خلک یی دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخیستونکي ملکیت سمدلاسه په (قرض) اخیستل شوی مال کې ثابتیږي، او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتیږي، چې باید قرض ورکوونکي ته یې په راتلونکی کې ورکړي.[77]

د قرض شرطونه:

۱.قرض ورکوونکي ته راجع شرط: دا دی چې قرض ورکوونکی باید د تبرع (احسان کولو) اهلیت ولري، نو که یو ممیز هلك یو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري ځکه چې شریعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي لکه هبه او داسې نور.[78]

۲.قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دادي:

ا- قبض کول یې.

ب-قرض ورکړل شوی شی باید مثلي وي، لکه پیمانه کیدونکي، او تلل کېدونکي شیان، یا سره نژدې شمیرل کیدونکي شیان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نلري، ځکه هغه بیا د شخړو لامل ګرځي.[79]

۳. په قرض باندې به ګټه نه اخیستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او له قرض اخیستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکوونکی په قرض اخیستونکي معلومه ګټه کیږدي داجواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پیداکوي.

خو که قرض اخیستونکی پخپله خوښه له اخیستل شوي شي څخه ښه شی ورکړي، بیا کومه پروا نه لري، بلکې دا د قرض ښه ادا، او ښه کار دی، رسول اللهﷺ فرمایی: {خیرالنَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً}[80]،" ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توګه اداء کوي.

---

۷۷ - بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)

۷۸ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)

۷۹- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)

۸۰- المعجم الکبری .طبرانی ۱/ ۳۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کیږي، ددې لوست په رڼا کې دهغه څرنګوالی په ګوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ.لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:

۱.قرض لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲.د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟

۳.د قرض حکم څه دی؟

٤.د قرض رکن او شرطونه څه دي؟

ب.د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱.د قرض رکن ایجاب دی فقط(   ).

۲. قرض په هر شی کې جواز لري(   ).

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صرف بيعه

د صرف تعريف:

په لغت کې: د يوشي د مخ اړول له يوی خوا نه بلې خوا ته وايي.[81]

اوپه شريعت کې: صرف د نقودو بيعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي، او يا توپير سره ولري.

او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپين زر، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مروجې پيسې.[82]

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلا: ريال يا ډالر ياکلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بيعې حکم:

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه:

۱.د جانبينو له جداکېدو مخکې (له يوه او بل څخه) د مال قبضول.

ځکه چې قيمتونه هره لحظه تغيير مومي او بيا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.

۲ .پدې بيعه کې خيار شرط وجود نه لري، ځکه چې خيار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري، او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب ګرځي.

۳ .همدارنګه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام:

۱.د سپينو زرو په سپينو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو اندازه په يو شان وي.

۲.که چيرې سره زر په سپينو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زياتوالی جواز لري، او له بيليدو مخکې قبض کول واجب دی، او که چيرې د صرف په بيعه کې عاقدين د بدلينو له قبضولو

---

۸۱ - (لسان العرب)

۸۲ - مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ۵ / ص ۴۴۶).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې سره بیل شي نو دا عقد باطل دی .
۳ .د صرف په بیعه کې مخکې لدې چې عوضین قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري.
٤ .رایجه پیسې د نقدینو حکم لري.[۸۳]

فعالیت

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلګې او نمونې یې د حکم سره بیان کړئ.

ارزونه

۱ .د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲ .له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳ .د صرف د بیعې حکم څه دی؟
٤ .شرطونه یې څه دي؟

کورنۍ دنده

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۸۳ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سَلَمْ بیعه

محمود د غنمو بزګر دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پیسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کیلوګرامه غنم اخلي،اما غنم فعلا وجود نه لري ، مګر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعریف:

سلم په لغت کې: تسلیمولو اوسپارلو ته وایي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د **آجل**[٨٤] مال تبادلې ته وایي.[٨٥]

د سلم بیعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وایي.

مسلـَم إلیه بایع ته وایي.

مسلـَم فیه مبیعې ته وایي.

راس المال هغه مبلغ ته ویل کیږي چې مخکې بایع ته ورکول کیږي.

د سلم د مشروعیت دلیل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

دکتاب الله د لیل: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[٨٦].

"اې مؤمنانو، کله چې دکومې ټاکلې نیټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه ولیکئ".

د سنت مطهره دلیل:

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ (دهرهغه شي له بیعې څخه منعه کړې ده چې له انسان سره موجوده نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده).[٨٧]

همدارنګه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایلي دي : که څوک سلم کوي نو باید دجنس اندازه (وزن او یا پیمانه په کې معلومه وي او همدارنګه باید د جنس د تسلیمي وخت هم معلوم وي .[٨٨]

٨٤- (هغه مال چې د یوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

٨٥- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ٢٢٩)- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٣٩٧). ٨٦- {البقرة : ٢٨٢}

٨٧- العناية شرح الهداية - (٩ / ٣٨٥). تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ١١ / ص ٢٥١

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اجماع دليل:

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه ورووړي اوپه سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنگه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه گټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنوکې، او د مشتري لپاره په مبيعه کې د ملکيت ثابتيدل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بيعه تر هغه صحت نه پيداکوي تر څو په هغې کې اووه (٧) شرطونه پوره نشي:[٨٩]

١. جنس به معلوم وي. (چې غنم دی که اوربشې)

٢. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا للمي).

٣. صفت به يې معلوم وي. (لکه اعلی او ادنی)

٤. اندازه به يې معلومه وي.

٥. وخت او موده به يې معلومه وي.

٦. د ثمن يا راس المال مقدار اومشخصات بايد معلوم وي.

٧. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې بايع به يې مشتري ته تسليموي، (مخصوصاً که چيرې جنس داسې شی وي چې دهغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند أحکام:

• سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د ترون ترپای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.

• سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.

• هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازی پيژندل يې په دقت سره وکړل شي. او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم شی چې د صفت تعین او د اندازې پیژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.سلم تعریف کړئ؟

۲.د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟

۳.د سلم شرطونه کوم دي؟

٤.د سلم حکمونه بیان کړئ؟

د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري( ).

۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیدا کوي تر څو چې د عاقدینو د جدا کیدلو نه مخکې بایع ثمن قبض نه کړي.( ).

کورنۍ دنده

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رهن (ګروي)

یوه کس یو بکس په مؤجل ثمن(قرض) واخیست، ولې بایع ورڅخه غوارې چې هغه خپل ساعت ورته په ګروې پرېږدي، کله یې چې پیسې راوړې نو بیا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د ګروې ګڼل کېږي.

د رهن تعریف:

{رهن په لغت کې}:

د یوه شی حبس اوبندولوته وایي.

{او په اصطلاح کې}:

دیوه شي بندول دي دیوه حق د لاس ته راوړلو لپاره[91]

د رهن دمشروعیت دلیل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دی:

د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایی: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ}[92]. " که تاسې د پردیسی په حال کې یي اود سند لیکلو له پاره کوم لیکونکی پیدا نه شو ، نو د شیانو په ګرو اخیستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دلیل:

له بی بی عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی: {رسول الله ﷺ له یو یهودي څخه طعام واخیست، اوهغه ته یی د اوسپنی زغره په ګرو ورکړه}.[93]

د رهن د مشروعیت حکمت:

د رهن د روا والي حکمت دېور کره کول، له هیریدلو، انکار، د پوروړي د افلاس (ناداری) څخه د قرض ورکوونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمینان پیدا کول، او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروړي هڅول دي.[94]

راهن: د مرهون اصلي مالك ته ویل کیږي.

91- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۲۹۱)- العناية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۷)- مجمع الانهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)
92 - [البقرة : ۲۸۳] . 93- {بخاری اومسلم روایت کری}.
94 - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرتهن:

هغه چا ته ویل کیږي چې مرهونه ورسره ګرو (بندي) وي.

مرهون یا مرهونه یا رهن:

هغه شي ته ویل کیږي چې په ګرو ورکول کیږي.

د رهن حکم:

د پورد پرې کیدو تروخته مرتهن د مرهون د حبس اوساتنې واک لري.[95]

د رهن رکن:

دګروی رکن ایجاب اوقبول دي، کوم چې دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کیږي، لکه نور عقود اوتړونونه. نو رهن په ایجاب اوقبول ترسره کیږي، او په قبض کولوسره بشپړیږي.[96]

د رهن د صحت شرطونه:

۱.مرتهن باید د قبض کولو اهلیت ولري، یعنې عاقل وي.

۲.د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کیږي.

۳.مرهونه باید مشاعه (شریکه) نه وي .ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحیح نه دي.

د رهن احکام:

۱.مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره یې بندي کړي.

۲.که چیرې راهن(اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي دغه بیعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بیا د ده بیعه صحت پیداکوي، همدارنګه که راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بیا هم بیعه صحت پیداکوي.

۳.که چیرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دې ورباندې پرې کړي.[97]

دودیزه ګروي (بیع الوفاء):

په دې بیعه کې داسې شرط ایښودل کیږي چې: بایع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بیرته ورکړي او مبیعه ترېنه واخلي.

دغه بیعه خلک د دې لپاره کوي چې د ګروی څخه د استفادې لپاره یوه لاره جوړه کړي.

ځکه تر څو چې بایع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبیعې (ګرو شوي مال) څخه بلاعوضه ګټه اخلي.

یوه ډله د فقهاوو دغه بیعه جایزه بولي.

۹۵- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)

۹۶- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۴ / ص ۴۴۸)- الفقه الأسلامي و ادلته - (ج ۶ / ص ۶۴)

۹۷- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

دودیزه ګروي (بیع الوفاء) له شرعي ګروۍ سره مقایسه او تمثیل کړئ.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. رهن لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د رهن حکم څه دی؟

۳. د مشروعیت حکمت، او دلیل یې ذکر کړئ.

٤. رکن یې څه دی؟

۵. د صحت شرطونه یې ووایاست.

ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی(   ).

۲- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کیږي(   ).

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

۹۸ - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴)- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخيستلو توان نه درلود، نو ده له يوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دهغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي، اوپه مقابل کې به دمياشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره ګڼل کېږي.

د اجارې تعريف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) يعنی: مزد او د کار عوض ته وايي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه ګټه اخيستلو ته اجاره وايي.[۹۹]

د مشروعيت دليل يې:

د سنت دليل: رسول اللهﷺ فرمايي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ.))[۱۰۰]

د اجماع دليل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعيت حکمت يې:

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتياوې ورباندې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجِـر:

(د جيم په کسرې سره)هغه څوک دی چې د پيسو په مقابل کې ګټه تر لاسه کوي.

اجير: هغه څوک دی چې پيسې اخلي او مقابل لورى ته کار کوي اوګټه ورته رسوي.

حکم يې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکيت ثابتيږي، او په ثمنو کې د اجير ملکيت ثابتيږي.[۱۰۱]

۹۹- درر الحكام شرح غرر الاحكام - (ج ۷ / ص ۴۵)

۱۰۰- سنن کبری –بيهقی ۶/۱۲۱

۱۰۱- تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

رکن يې:

د اجارې رکن ايجاب اوقبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.[۱۰۲]

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير . ۲- خاص اجير.

مشترک اجير :

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کيږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنګ ورکونکی، او دوبي (جامه مينځونکی).

خاص اجير:

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق ګرځي، اګر که کار ورڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي. البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نوبيا دې دشرطنامی مطابق عقد ورسره فسخه کيږي.[۱۰۳]

د اجارې د صحت شرطونه:

۱. د ترون دواړه اړخه بايد پرې رضايت ولري.

۲. معقود عليه (ګټه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی) بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وګرځي.

۳. معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسيميدلو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليميدلو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تښتيدلي اوښ اجاره کول.

٤. کومه ګټه چې په هغې ترون شوې وي، هغه به شرعاً رواګڼه وي.

٥. اجوره به معلومه وي.

فعاليت

اعاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ .

۱۰۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۱۰۳- البحر الرائق - (۷ / ۳۰۰).

(c) ketabton.com: The Digital Library

احکام:

۱.کوم شی چې په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.

۲.د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د ګټې اخیستلو هدف يې څرګند نه وي.

۳.د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې دکښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا وواییي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.

۴.د سپرلۍ او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.[104]

فعالیت

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱.اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟

۲.د اجارې د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟

۳.د اجارې حکم څه دی؟

ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗)نښه د غلطو جملو مخې ته کيږدئ:

۱.په اجاره کې باید د ترون دواړه اړخه رضایت ولري (   ).

۲.معقود علیه چې هغه منفعت اوګڼه ده باید معلومه وي (   ).

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱۰۴- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۴۷)- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۳۷۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library